Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci LUUG

Ubbite gi

1 Yaw Teyofil mu tedd mi, xam nga ne, nit ñu bare sasoo
nañoo bind ab nettali bu jëm ci mbir, yi xewoon ci sunu
biir, 2 li dëppook waxi seede, yi ko teewe woon li dale ca
ndoorte la te ñu mujj nekk jawriñi kàddug Yàlla. 3 Léegi
nag kon man ci sama wàll, gëstu naa ci lépp li ko dale ca
njàlbéen ga, te fas naa la ko yéenee bindal, nettali la ni
xew-xew yooyu deme woon tembe. 4 Noonu dinga mana
xam ne li ñu la jàngaloon lu wér péŋŋ la.

Jibril yégle na juddub Yaxya

5 Ca jamonoy Erodd, mi nekkoon buur ca réewu Yawut
ya, amoon na sarxalkat bu ñu tudde Sakari te bokk ca
mbootaayu sarxalkat, ya askanoo ci Abiya. Soxnaam
Elisabet askanoo moom itam ci Aaróona. 6 Sakari ak
soxnaam ñu jub lañu ca kanam Yàlla, di topp ni mu ware
ndigal yi ak dogali Boroom bi yépp. 7 Waaye amuñu doom,
ndaxte Elisabet manula am doom, te it fekk ñoom ñaar
ñépp ay màggat lañu.

8 Benn bés nag Sakari doon def liggéeyu sarxaleem ca
Yàlla, ndaxte mbootaayam a aye keroog. 9 Bi ñuy tegoo
bant, ni ko sarxalkat yi daan defe naka-jekk, ngir xam kan
mooy dugg ca bérab bu sell ba ca kër Yàlla ga, ngir taal fa
cuuraay, bant ba tegu ci Sakari.

10 Ca waxtu wa ñuy taal cuuraay la, mbooloo maa nga
woon ca biti, di ñaan. 11 Noonu benn malaakam Boroom bi
daldi feeñu Sakari, taxaw ca féeteek ndijooru sarxalukaay,

ba ñuy taal cuuraay ca kawam. 12 Naka la ko Sakari gis,
fitam daldi dem, mu tiit. 13 Waaye malaaka ma ne ko: «Bul
ragal dara Sakari, ndaxte sa ñaan nangu na. Elisabet sa
soxna dina la jural doom, te dinga ko tudde Yaxya. 14 Sa
mbég lay doon, sa xol sedd ci, te ñu bare dinañu bég ci
juddoom, 15 ndaxte dina nekk ku màgg ca kanam Yàlla. Du
naan biiñ walla dara luy màndil, te bu juddoo, Xel mu Sell
mi daldi ko solu. 16 Dina delloosi niti Israyil yu bare ci Yàlla
seen Boroom. 17 Mooy jiitu, di yégle ñëwug Boroom bi,
ànd ak xel mi ak doole, ji yonent Yàlla Ilyaas amoon, ngir
jubale xoli baay yi ak doom yi, ngir delloo ñi déggadi ci
maanduteg ñi jub. Noonu dina waajal mbooloo muy teeru
Boroom bi.»
18 Sakari daldi ne malaaka ma: «Nan laay xame ne
loolu dëgg la? Ndaxte mag laa, te sama soxna it màggat
na.» 19 Malaaka ma ne ko: «Man maay Jibril miy taxaw ci
kanam Yàlla. Dañu maa yónni ngir ma wax ak yaw te yégal
la xibaaru jàmm boobu. 20 Léegi nag gannaaw gëmuloo li
ma wax, dinga luu te dootuloo mana wax, ba kera sama
wax di am, bu jamonoom jotee.»
21 Fekk na booba mbooloo maa ngi xaar, jaaxle lool ci
li Sakari yàgg ca bérab bu sell ba. 22 Waaye bi mu génnee
nag, manula wax ak ñoom. Noonu nit ña xam ne dafa am
lu ko feeñu ca bérab bu sell ba. Dafa luu, ba di leen liyaar.
23 Bi Sakari matalee liggéeyu sarxaleem ba noppi, mu
daldi ñibbi. 24 Bi mbir yooyu weesoo, Elisabet soxnaam
ëmb, di ko nëbb lu mat juróomi weer 25 te naan: «Lii mooy
yiw wi ma Boroom bi defal, ba fajal ma li doon sama gàcce
ci nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

26 Bi Elisabet nekkee ci juróom benni weeram, Yàlla
yónni na malaakaam Jibril ca dëkku Nasaret ca diiwaanu
Galile. 27 Mu yebal ko ca janq bu ñu may waa ju bokk ci

askanu Daawuda te ñu koy wax Yuusufa, waaye àndaguñu.
Janq baa ngi tudd Maryaama. 28 Malaaka ma dikk ca moom
ne ko: «Jàmm nga am, yaw mi Boroom bi defal aw yiw; mu
ngi ak yaw.»

29 Waxi malaaka ma daldi jaaxal Maryaama, muy xalaat
lu nuyoo boobu mana tekki. 30 Malaaka ma ne ko: «Bul
ragal dara Maryaama, ndaxte Yàlla tànn na la ci yiwam.
31 Dinga ëmb, jur doom ju góor; nanga ko tudde Yeesu.
32 Ku màgg lay nekki, te dinañu ko wooye Doomu Aji
Kawe ji. Boroom bi Yàlla dina ko jébbal nguuru Daawuda
maamam. 33 Noonu dina yilif askanu Yanqóoba ba fàww,
te nguuram du am àpp.»

34 Maryaama laaj malaaka ma ne ko: «Naka la loolu
mana ame? Man de, janq laa ba tey.» 35 Malaaka ma ne ko:
«Xel mu Sell mi dina wàcc ci yaw, te Aji Kawe ji dina la yiir
ci kàttanam. Moo tax xale biy juddu dinañu ko wooye Ku
sell ki, Doomu Yàlla ji. 36 Elisabet sa mbokk mi it dina am
doom ju góor cig màggatam. Ki ñu doon wooye ku manula
am doom, mu ngi ci juróom benni weeram. 37 Ndaxte dara
tëwul Yàlla.» 38 Maryaama ne ko: «Jaamub Boroom bi laa.
Na Yàlla def ci man li nga wax.»

Ci noonu malaaka ma daldi dem.

Maryaama seeti na Elisabet

39 Ci jamono jooju Maryaama jóg, gaawantu dem ci
benn dëkk bu nekkoon ca tund ya ca diiwaanu Yude.
40 Mu dugg ca kër Sakari, daldi nuyu Elisabet. 41 Naka la
Elisabet dégg Maryaama di nuyoo, doomam daldi yëngatu
ci biiram. Noonu Xelum Yàlla mu Sell mi daldi solu
Elisabet. 42 Elisabet wax ca kaw ne: «Barkeel nañu la ci
jigéen ñi, barkeel doom ji nga ëmb! 43 Man maay kan, ba
ndeyu sama Boroom ñëw di ma seetsi? 44 Maa ngi lay wax
ne naka laa la dégg ngay nuyoo rekk, sama doom ji yëngu

ci sama biir ndax mbég. 45 Barke ñeel na la, yaw mi gëm
ne li la Boroom bi yégal dina mat!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

46 Noonu Maryaama daldi ne:
47 «Sama xol a ngi màggal Boroom bi,
sama xel di bég ci Yàlla sama Musalkat,
48 ndaxte fàttaliku na ma,
man jaamam bu woyof bi.
Gannaaw-si-tey, niti jamono yépp dinañu ma wooye ki ñu
barkeel,
49 ndaxte Ku Màgg ki defal na ma lu réy.
Turam dafa sell.
50 Day wàcce yërmandeem ci ñi ko ragal,
ci seeni sët ba ci seeni sëtaat.
51 Wone na jëf yu mag ci dooley loxoom,
te tas mbooloom ñiy réy-réylu,
52 daaneel boroom doole yi ci seen nguur,
yékkati baadoolo yi.
53 Ñi xiif, reggal na leen ak ñam wu neex,
te dàq boroom alal yi, ñu daw ak loxoy neen.
54 Wallu na bànni Israyil giy jaamam,
di fàttaliku yërmandeem,
55 ni mu ko dige woon sunuy maam,
jëmale ko ci Ibraayma ak askanam ba fàww.»
56 Noonu Maryaama toog fa Elisabet lu wara tollook
ñetti weer, sooga ñibbi.

Juddub Yaxya

57 Gannaaw loolu jamono ji Elisabet wara mucc agsi, mu
daldi jur doom ju góor. 58 Dëkkandoom yi ak bokkam yi
yég ne, Boroom bi won na ko yërmande ju réy, ñu ànd ak
moom bég.

59 Bi bés ba délsee, ñu ñëw xarafalsi xale ba, bëgg
koo dippee baayam Sakari. 60 Waaye yaayam ne leen:
«Déedéet, Yaxya lay tudd.» 61 Ñu ne ko: «Amoo menn
mbokk mu tudd noonu.»
62 Ñu daldi liyaar baayam, ngir xam nan la bëgg ñu
tudde xale ba. 63 Sakari laaj àlluwa, bind ci ne: «Yaxya
la tudd.» Ñépp daldi waaru. 64 Ca saa sa Yàlla dindi luu gi,
Sakari daldi waxaat, di màggal Yàlla. 65 Waa dëkk ba bépp
jaaxle, xew-xew yooyu siiw ca tundi Yude yépp. 66 Ñi dégg
nettali, bi jëm ci mbir yooyu, dañu koo denc ci seen xol te
naan: «Nu xale bii di mujje nag?» Ndaxte leeroon na ne
dooley Boroom baa ngi ànd ak moom.

Sakari sant na Yàlla

67 Sakari baayu Yaxya daldi fees ak Xel mu Sell mi.
Noonu mu wax ci kàddug Yàlla ne:

68 «Cant ñeel na Boroom bi, Yàllay Israyil,
ndaxte wallusi na mbooloom, ba jot leen!
69 Feeñal na nu Musalkat bu am doole,
bi soqikoo ci askanu Daawuda jaamam,
70 ni mu yéglee woon bu yàgg jaarale ko ci yonentam yu
sell yi.
71 Dina nu musal ci sunuy noon,
jële nu ci sunu loxoy bañaale.
72 Yàlla wone na yërmandeem, ji mu digoon sunuy maam,
te di fàttaliku kóllëre, gi mu fas ak ñoom,
73 di ngiñ, li mu giñaloon sunu maam Ibraayma naan,
74 dina nu teqale ak sunuy noon,
ngir nu man koo jaamu ci jàmm,
75 nu sell te jub ci kanamam sunu giiru dund.

76 Yaw nag doom, dinañu lay wooye yonentu Aji Kawe ji,

ndaxte dinga jiitu, di yégle ñëwug Boroom bi, di ko xàllal
yoon wi.
77 Dinga xamal mbooloom ni leen Boroom bi mana
musale,
jaare ko ci seen mbaalug bàkkaar,
78 ndaxte Yàlla sunu Boroom fees na ak yërmande,
ba tax muy wàcce ci nun jant buy fenk,
79 ngir leeral ñi toog ci lëndëm,
takkandeeru dee tiim leen,
ngir jiite nu ci yoonu jàmm.»
80 Noonu Yaxyaa ngi doon màgg, te xelam di ubbiku.
Mu dëkk ca màndiŋ ma, ba bés ba muy feeñu bànni Israyil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

1 Ca jamono jooja buur bu mag bu ñuy wax Ogust joxe
ndigal ne, na ñépp binduji. 2 Mbindu mooma, di mu jëkk
ma, daje na ak jamono, ja Kiriñus nekke boroom réewu
Siri. 3 Noonu ku nekk dem binduji ca sa dëkku cosaan.
4 Yuusufa nag daldi jóge Nasaret ca diiwaanu Galile, jëm ca
diiwaanu Yude ca Betleyem, dëkk ba Daawuda cosaanoo,
ndaxte ci askanu Daawuda la bokk. 5 Mu dem binduji, ànd
ak Maryaama soxnaam, fekk booba Maryaama ëmb. 6 Bi
ñu nekkee Betleyem, waxtu wa mu waree mucc agsi. 7 Mu
taawloo doom ju góor, mu laxas ko ci ay laytaay, tëral ko
ca lekkukaayu jur ga, ndaxte xajuñu woon ca dalukaay ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

8 Fekk booba amoon na ca gox ba ay sàmm yu daan
fanaan ca tool ya, di wottu jur ga. 9 Noonu benn malaakam
Boroom bi feeñu leen, ndamu Boroom bi daldi leer, melax,
wër leen. Tiitaange ju réy jàpp leen. 10 Waaye malaaka
mi ne leen: «Buleen tiit, ndaxte dama leen di xamal
xibaaru jàmm buy indi mbég mu réy ci nit ñépp. 11 Tey

jii ca dëkku Daawuda, ab Musalkat juddul na leen fa, te
mooy Almasi bi, di Boroom bi. 12 Ci firnde jii ngeen koy
xàmmee: dingeen gis liir bu ñu laxas ci ay laytaay, tëral
ko ci lekkukaayu jur.»
13 Bi mu waxee loolu, yeneen malaaka yu bare yu jóge
asamaan, ànd ak moom, di sant Yàlla naan:
14 «Nañu màggal Yàlla ca asamaan su kawe sa,
te ci àddina, na jàmm wàcc ci nit, ñi mu nangu ndax
yiwam!»
15 Bi malaaka ya delloo ca asamaan, sàmm yi di waxante
naan: «Nanu dem boog Betleyem, seeti la fa xew, li nu
Boroom bi xamal.»
16 Ñu daldi gaawantu dem, gis Maryaama ak Yuusufa,
ak liir, ba ñu tëral ca lekkukaayu jur ga. 17 Bi ñu leen
gisee, ñu nettali la ñu leen waxoon ca mbirum xale ba.
18 Ñi dégg li sàmm yi doon wax ñépp daldi waaru lool.
19 Waaye Maryaama moom, takkoon na mbir yooyu yépp,
di ko xalaat ci xolam. 20 Noonu sàmm ya dellu ca seen jur,
di màggal Yàlla, di ko sant ci li ñu déggoon lépp te gis ko,
ndaxte lépp am na, ni ko Boroom bi waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

21 Bi bés ba délsee jamonoy xarafal xale ba agsi. Ñu
tudde ko Yeesu, ni ko malaaka ma diglee woon, laata ko
yaayam di ëmb.
22 Noonu jamono ji ñu leen waroona sellale* agsi, ni ko
yoonu Musaa tërale. Waajuri Yeesu yi daldi koy yóbbu ca
dëkku Yerusalem, ngir sédde ko Boroom bi. 23 Ndaxte bind
nañu ci yoonu Boroom bi ne: «Bépp taaw bu góor, nañu
ko sédde Boroom bi.» 24 Bi ñu ko yóbboo, def nañu itam

* **2:22** sellale: yaayu liir ba dina toog ab àpp. Gannaaw loolu dinañu ko sellal ci rendil ko sarax. Noonu dina set.

sarax, ni ko yoonu Boroom bi santaanee: «ñaari pitaxu àll
walla ñaari xati yu ndaw.»
25 Amoon na ca Yerusalem nit ku tudd Simeyon. Nit ku
fonkoon yoonu Yàlla la te déggal ko, doon séentu jamono,
ji Yàlla wara dëfal bànni Israyil. Xel mu Sell mi mu ngi ci
moom, 26 te xamal na ko ne du dee mukk te gisul Almasib
Boroom bi. 27 Noonu Xelum Yàlla daldi yóbbu Simeyon ba
ca kër Yàlla ga. Bi waajuri Yeesu indee xale ba, ngir sédde
ko Yàlla, ni ko yoon wi santaanee, 28 Simeyon jël xale bi,
leewu ko, daldi sant Yàlla ne:
29 «Boroom bi, nanga yiwi sa jaam,
mu noppaluji ci jàmm, ni nga ko waxe.
30 Ndaxte sama bët tegu na ci mucc gi nga lal,
31 xeet yépp seede ko.
32 Muy leer giy leeral xeet yi,
di ndamu Israyil say gaa.»
33 Waajuri Yeesu yi waaru ci li ñu doon wax ci xale bi.
34 Noonu Simeyon ñaanal leen, ba noppi ne Maryaama:
«Xale bii Yàllaa ko yónni, ngir ñu bare ci Israyil daanu
te yékkatiku. Def na ko it muy firnde ju ñuy weddi, 35 ba
naqar dina xar sa xol ni jaasi. Noonu xalaati ñu bare feeñ.»
36 Amoon na it ca Yerusalem yonent bu ñuy wax Aana.
Doomu Fanuwel mi askanoo ci Aser la woon, te Aana
màggatoon na lool. Bi mu séyee, dëkk na juróom ñaari at
ak jëkkëram. 37 Jëkkër ja gaañu, te séyaatul. Léegi amoon
na juróom ñett fukki at ak ñeent. Mi ngi dëkke woona
jaamu Yàlla guddi ak bëccëg ca kër Yàlla ga, di ñaan ak
di woor. 38 Aana yem ca waxi Simeyon ya, daldi gërëm
Yàlla tey yégal mbiri liir ba ñépp ñi doon séentu jamono,
ji Yàlla wara jot Yerusalem.
39 Bi waajuri Yeesu yi matalee seen warugar ci lépp lu
yoonu Boroom bi santaane woon, ñu dellu seen dëkku

Nasaret ca diiwaanu Galile. 40 Xale baa nga doon màgg,
di dëgër, mu fees ak xel te yiwu Yàllaànd ak moom.

Yeesu ca kër Yàlla ga

41 At mu jot nag waajuri Yeesu yi daan nañu dem
Yerusalem, ngir màggali bésu Mucc ba. 42 Noonu bi
Yeesu amee fukki at ak ñaar, ñu dem màggal ga, ni ñu
ko daan defe naka-jekk. 43 Bi màggal ga tasee, ñu dëpp
ñibbi, waaye xale ba Yeesu des Yerusalem, te ay waajuram
yéguñu ko. 44 Ñu xalaat ne, Yeesu dafa àndoon ak ñeneen,
ñi ñu bokkaloon yoon. Bi ñu doxee bésub lëmm, ñu
tàmbali di ko seet ci seen bokk yi ak seen xame yi. 45 Bi
ñu ko gisul nag, ñu daldi dellu Yerusalem, seeti ko.
46 Ca gannaaw ëllëg sa ñu fekk ko ca kër Yàlla ga, mu
toog ci jànglekati Yawut yi, di déglu ak di laajte. 47 Ñépp ñi
dégg li mu wax yéemu ci xel, mi mu àndal, ak ni mu doon
tontoo. 48 Naka la ko waajuram yi gis, ñu daldi waaru.
Yaayam ne ko: «Sama doom, lu tax nga def nu lii? Man
ak sa baay nu ngi la doon seet, jaaxle lool.» 49 Mu ne leen:
«Lu tax ngeen may seet? Xanaa xamuleen ne damaa wara
nekk ci sama kër Baay?»
50 Waaye xamuñu li kàddoom yi doon tekki. 51 Noonu
Yeesu daldi ànd ak ñoom, dellu Nasaret te déggal ay
waajuram. Fekk yaayam moom takk mbir yooyu yépp ci
xolam. 52 Yeesoo ngi doon màgg ci jëmm, tey yokku ci
xam-xam te neex Yàlla ak nit ñi.

3

Waareb Yaxya

1 Fukkeelu at ak juróom ci nguuru Tibeer Sesaar, fekk
Poñsë Pilaat yilif diiwaanu Yude, Erodd yilif diiwaanu
Galile, Filib magam yilif diiwaanu Iture ak bu Tarakonit,
te Lisañas yilif Abilen. 2 Te it Anas ak Kayif nekkoon

sarxalkat yu mag ya. Ca jamono jooja la kàddug Yàlla wàcc
ci Yaxya, doomu Sakari, ca màndiŋ ma. 3 Yaxya daldi dugg
àll, bi wër dexu Yurdan gépp, di waaree nii: «Tuubleen
seeni bàkkaar, ba noppi ma sóob leen ci ndox, ngir Yàlla
baal leen seeni bàkkaar.»
4 Loolu lañu bind ci téereb waxi yonent Yàlla Esayi
naan:
«Am na baat buy xaacu ca màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.
5 Nañu sëkk xur yi,
maasale tund yi ak jànj yi.
Yoon yi dëng ñu jubbanti leen,
yi ñagas ñu rataxal leen.
6 Bu ko defee bépp mbindeef dina gis mucc gi Yàlla tëral.”»
7 Mbooloo ma daan ñëw ngir mu sóob leen ci ndox,
Yaxya daan na leen wax naan: «Yéen ñi fees ak daŋar mel
ni ay co! Ku leen artu ngeen daw merum Yàlla mi nara
wàcc? 8 Jëfeleen nag ni ñu tuub seeni bàkkaar, te baña nax
seen bopp naan: “Nun daal doomi Ibraayma lanu,” ndaxte
maa ngi leen koy wax, Yàlla man na defal Ibraayma ay
doom ci doj yii. 9 Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi. Garab
nag gu meññul doom yu baax, dees na ko gor, sànni ko ci
sawara si.»
10 Mbooloo ma laaj ko ne: «Lan lanu wara def nag?»
11 Mu ne leen: «Ku am ñaari mbubb, nga jox menn mi ki
amul. Ku am ñam itam, nga bokk ko ak ki amul.» 12 Ay
juutikat itam ñëw ca Yaxya, ngir mu sóob leen ci ndox; ñu
ne ko: «Kilifa gi, lu nu wara def?» 13 Mu ne leen: «Laajleen
rekk lu jaadu.» 14 Ay xarekat laaj nañu ko ne: «Li jëm ci
nun nag?» Mu ne leen: «Buleen néewal doole kenn, jël
xaalisam ci kaw ay tëkku mbaa ci seede lu dul dëgg. Waaye
doylooleen li ñu leen di fey.»

15 Mbooloo maa ngay xaar, di séentook a laaj ci seen
xel, ndax Yaxya mooy Almasi bi. 16 Noonu Yaxya wax leen
ñoom ñépp ne leen: «Man maa ngi leen di sóob ci ndox.
Waaye ki ma ëpp kàttan dina ñëw te yeyoowumaa tekki ay
dàllam. Kooku dina leen sóob ci Xel mu Sell mi ak sawara.
17 Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri dàgga ja, ba mu set;
pepp ma dina ko def ca sàqam, waaye xatax ba dina ko lakk
ci sawara su dul fey mukk.»
18 Noonu Yaxya teg ca yeneen dénkaane yu bare, di
yégal nit ña xibaaru jàmm ba. 19 Waaye Yaxya yedd
na Erodd boroom diiwaanu Galile, ndaxte dafa takkoon
Erojàdd jabaru magam, te it boole woon na ci yeneen
ñaawteef, 20 ba faf tëj Yaxya kaso.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya sóob mbooloo mépp ci ndox, sóobaale
it Yeesu. Bi Yeesu di ñaan nag, asamaan daldi ubbiku.
22 Noonu Xel mu Sell mi daldi wàcc ci moom, yor jëmmu
pitax, te baat bu jóge asamaan jib ne: «Yaa di sama Doom,
ji ma bëgg; ci yaw laa ame bànneex.»

Cosaanu Yeesu Kirist

23 Bi Yeesu di tàmbali liggéeyam, amoon na lu wara
tollu ci fanweeri at, di doomu Yuusufa ci bëti nit ñi.
Te Yuusufa mooy doomu Eli, 24 miy doomu Matat.
Matat, Lewi mooy baayam; Lewi, Melki;
Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;
25 Yuusufa, Matacas; Amos; Naxum; Esli; Nagayi.
26 Nagayi, Maat; Matacas; Semeyin; Yoseg; Yoda.
27 Yoda, Yowanan mooy baayam; Yowanan, Resa;
Resa, Sorobabel. Kooku Salacel a ko jur; Salacel, Neri;
28 Neri, Melki; Adi; Kosam; Elmadam; Er.
29 Er, Yeesu; Eliyeser; Yorim; Matat; Lewi;
30 Simeyon; Yuda; Yuusufa; Yonam; Eliyakim.
31 Eliyakim, Meleya; Meleya, Mena;

Mena, Matata; Matata, Natan;
Natan, Daawuda. 32 Daawuda mooy doomu Isayi;
Isayi, Obedd; Bowas; Salmon; Nason.
33 Nason; Aminadab; Aminadab, Admin;
Arni; Esron; Peres; Yuda; 34 Yanqóoba; Isaaxa; Ibraayma;
Teraa; Naxor;
35 Serug; Rew; Peleg; Eber; Sela. 36 Sela, Kaynam mooy
baayam; Kaynam, Arpagsàdd;
Arpagsàdd, Sem; Sem, Nóoyin; Nóoyin, Lemeg;
37 Lemeg, Matusalem; Enog, Yeredd; Maleleel; Kaynan;
38 Enos; Set; Set doomu Aadama;
Aadama doomu Yàlla.

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Noonu Yeesu fees ak Xel mu Sell mi, jóge dexu Yurdan.
2 Xelum Yàlla mi yóbbu ko ca màndiŋ ma, mu nekk fa
ñeent fukki fan, jànkoonte ak fiiri Seytaane. Lekkul woon
dara ci fan yooya, te gannaaw gi mu xiif.
3 Noonu Seytaane ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla, santal
doj wii mu nekk mburu.» 4 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee
na: “Nit du dunde mburu rekk.”»
5 Seytaane yóbbu na ko fu kawe. Ci xef ak xippi mu won
ko réewi àddina sépp, 6 ne ko: «Dinaa la jox bépp sañ-sañu
nguur yii ak seen ndam ndaxte jébbal nañu ma ko, te ku
ma soob laa koy jox. 7 Kon boo ma màggalee, dinga moom
lépp.» 8 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: “Nanga màggal
Yàlla sa Boroom te jaamu ko moom rekk.”»
9 Seytaane yóbbu na ko Yerusalem, teg ko ca njobbax-
talu kër Yàlla ga ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla, tëbal jëm
ci suuf, 10 ndaxte Mbind mi nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir,
ñu sàmm la,
11 dinañu la leewu ci seeni loxo,

ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»
12 Yeesu ne ko: «Bind nañu ne: “Bul diiŋat Yàlla, sa
Boroom.”»
13 Bi mu ko lalalee fiiram yi mu am yépp, Seytaane daldi
sore Yeesu, di xaar yeneen jamono.

Yeesu ci dëkku Nasaret

14 Yeesu dellu diiwaanu Galile, fees ak dooley Xelum
Yàlla, te turam siiw ca diiwaan booba bépp. 15 Muy jàngle
ca seeni jàngu, te ñépp di ko tagg.
16 Yeesu dem Nasaret fa mu yaroo, te ca bésub noflaay
ba, mu dugg ca jàngu ba, ni mu ko daan defe. Noonu mu
taxaw ngir jàngal mbooloo mi. 17 Ñu jox ko téereb yonent
Yàlla Esayi. Bi mu ko ubbee, mu gis bérab, ba ñu bind aaya
yii:
18 «Xelum Boroom baa ngi ci man,
ndaxte moo ma tànn,
ngir ma yégal néew doole yi xibaaru jàmm bi.
Dafa maa yónni, ngir ma yégal jaam ñi ne dinañu leen
goreel,
yégal gumba yi ne dinañu gis,
te jot ñi ñu not,
19 tey yégle atum yiw, mi jóge ci Boroom bi.»
20 Bi mu jàngee aaya yooyu ba noppi, mu ub téere bi,
delloo ko ki koy denc, toog. Ñépp ña nekkoon ca jàngu ba
dékk koy bët. 21 Noonu mu daldi ne: «Tey jii, loolu Mbind
mi wax mat na, bi ngeen koy déglu.» 22 Ñépp di seede lu
rafet ci Yeesu, di waaru ci wax ju neex, ji mu doon yégle,
ñu naan: «Ndax kii du doomu Yuusufa?» 23 Mu daldi leen
ne: «Xam naa ne dingeen ma ne: “Fajkat bi, fajal sa bopp.
Yég nanu li xew Kapernawum, defal lu ni mel fii ci réew mi
nga dëkk.”» 24 Mu tegaat ca ne: «Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, ab yonent kenn du ko teral ca réewam. 25 Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, ca jamonoy Ilyaas, bi mu tawul lu mat

ñetti at ak genn-wàll, te xiif bu metti am ca réew mépp,
amoon na ca Israyil jigéen yu bare yu seen jëkkër faatu.
26 Moona Yàlla yónniwul Ilyaas ci kenn ci ñoom, waaye
mu yebal ko ci jigéen ju jëkkëram faatu, ju dëkk Sarebta,
ca wetu Sidon. 27 Te it amoon na ca Israyil, ca jamonoy
yonent Yàlla Alyaasa, ay nit ñu bare ñu gaana. Waaye fajul
ci kenn ku dul Naamaan, mi dëkkoon réewu Siri.»
28 Bi ñu déggee wax yooya, ñépp ña nekkoon ca jàngu
ba daldi fees ak mer. 29 Noonu ñu jóg, génne ko dëkk ba,
yóbbu ko ca mbartalum tund, wa ñu sanc seen dëkk, ngir
bëmëx ko ci suuf. 30 Waaye moom mu jaar ci seen biir, dem
yoonam.

Yeesu faj na nit ku am rab

31 Gannaaw loolu Yeesu dem Kapernawum, ab dëkk
ca diiwaanu Galile. 32 Mu jàngal leen ca bésub noflaay
ba, ñu waaru ca njàngleem, ndaxte dafa wax ak sañ-sañ.
33 Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab jàpp. Mu daldi xaacu
ne: 34 «Moo! Yaw Yeesum Nasaret, loo nuy fexeel? Ndax
dangaa ñëw ngir alag nu? Xam naa la, yaa di Aji Sell ji jóge
ci Yàlla!» 35 Waaye Yeesu gëdd ko naan: «Noppil te génn
ci moom!» Noonu rab wi daaneel nit ki ci suuf ci kanam
ñépp, daldi génn ci moom te gaañu ko.
36 Bi loolu amee ñépp waaru, ñuy waxante ci seen biir
naan: «Céy jii wax! Ci sañ-sañ ak doole lay sant rab yi, ñu
daldi génn.» 37 Noonu turam siiw ca diiwaan bépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

38 Bi mu jógee ci jàngu bi, Yeesu dafa dem kër Simoŋ.
Gorob Simoŋ bu jigéen dafa feebar, ba yaram wi tàng lool.
Ñu ñaan Yeesu, mu dimbali leen ci. 39 Mu randusi, tiim ko,
gëdd tàngoor wi, mu dem. Noonu tàngoor wi wàcc, soxna
si jóg ca saa sa, di leen topptoo.

40 Bi jant sowee, ñu indil Yeesu ñi wopp ñépp ak ay
jàngoro yu wuute. Kenn ku nekk mu teg la loxo, wéral
la. 41 Te it ay rab di génn ca nit ña te di yuuxu naan: «Yaay
Doomu Yàlla!» Noonu mu gëdd leen, te mayu leen, ñu wax
dara, ndaxte xam nañu ne mooy Almasi bi.
42 Ca njël gu jëkk Yeesu génn, dem ca bérab bu wéet.
Mbooloo ma di ko seet. Bi ñu ko gisee, ñu koy wuta téye,
ngir bañ mu dem. 43 Mu ne leen: «Damaa wara dem ci
yeneen dëkk yi, ngir yégle xibaaru jàmm bi ci nguuru
Yàlla, ndaxte looloo tax ñu yónni ma.» 44 Noonu mu dem
di waare ca jàngu ya ca réewu Yawut ya.

5

Yeesu woo na ay taalibe

1 Benn bés Yeesu taxaw ca tefesu dexu Senesaret.
Mbooloo ma wër ko, di buuxante ngir déglu kàddug Yàlla.
2 Noonu mu gis ñaari gaal yu teer ca tefes ga, nappkat ya ca
wàcce, di raxas seeni mbaal. 3 Mu dugg ci genn gaal, fekk
muy gu Simoŋ, mu ne ko, mu joow ba sore tuuti. Noonu
Yeesu toog ca gaal ga, di jàngal mbooloo ma.
4 Bi mu jànglee ba noppi, mu ne Simoŋ: «Joowal gaal gi,
ba fa ndox ma gëna xóote, ngeen sànni fa seeni mbaal ngir
napp.» 5 Simoŋ ne ko: «Kilifa gi, coono lanu fanaane biig
te jàppunu dara. Waaye nag dinaa ko sànni ci sa ndigal.»
6 Naka lañu sànni mbaal yi, jàpp jën yu bare, ba mbaal
yay tàmbalee xëtt. 7 Noonu ñu daldi liyaar seen àndandoo,
yi nekk ca geneen gaal ga, ngir ñu ñëw dimbali leen.
Ñooñu agsi, ñu feesal ñaari gaal yi, ba ñuy bëgga suux.
8 Naka la Simoŋ Piyeer gis loolu, daldi sukk ci kanam Yeesu
ne ko: «Sore ma Boroom bi, ndaxte nitu bàkkaar laa!»
9 Wax na loolu nag, ndax jën yu bare ya ñu mbaaloon
daf koo jaaxal, moom ak ña mu àndaloon 10 ak ña mu
bokkaloon liggéey ba, maanaam ñaari doomi Sebede yi

di Saag ak Yowaana. Yeesu ne Simoŋ: «Bul ragal dara;
gannaaw-si-tey, ay nit ngay mbaal jëme ci man.» 11 Noonu
ñu teer ca tefes ga, bàyyi lépp, di topp ci moom.

Yeesu faj na ku gaana

12 Ni Yeesu nekke woon ci ab dëkk, am fa ku gaana ba
daj. Bi mu gisee Yeesu, mu daldi dëpp jëëm ci suuf, ñaan
ko: «Sang bi, soo ko bëggee, man nga maa wéral.» 13 Yeesu
tàllal loxoom, laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa
sa ngaanaam daldi deñ. 14 Yeesu sant ko ne: «Bu ko wax
kenn, waaye demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal
Yàlla sarax si yoonu Musaa santaane, ngir ñu xam ne wér
nga, te mu nekk seede ci ñoom.» 15 Noonu turu Yeesu
di gëna siiw. Mbooloo mu bare di ñëw ci moom, ngir
déglu ko te mu faj seeni jàngoro. 16 Waaye Yeesu moom
di beddeeku ci bérab yu wéet ya, di ñaan.

Yeesu faj na ku làggi

17 Am na bés Yeesu doon jàngle. Amoon na ca mbooloo,
ma teewoon, ñu bokkoon ca Farisen ya ak ay xutbakat yu
jóge ca dëkk yépp, ya ca Galile ak ya ca Yude ak Yerusalem.
Yeesu àndoon na ak dooley Boroom bi, ba muy faj ay jarag.
18 Noonu ay nit ñëw, jàppoo basaŋ, ga ñu tëral nit ku
yaram wépp làggi. Ñu di ko wuta dugal ca kër ga, ngir
indi ko ca Yeesu. 19 Waaye gisuñu fu ñu koy awale ndax
mbooloo ma. Ñu daldi yéeg ca kaw kër ga nag, xeddi tiwiil
ya, yoor waa ja ak basaŋ ga, wàcce ko ca kanam Yeesu ca
biir mbooloo ma. 20 Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne làggi
ba: «Sama waay, baal nañu la say bàkkaar.»
21 Xutbakat yi ak Farisen yi di werante ci seen xel
naan: «Kii mooy kan bay sosal Yàlla? Ana ku mana baale
bàkkaar yi, ku dul Yàlla doŋŋ?»
22 Waaye Yeesu xam seen xalaat, ne leen: «Lu tax ngeen
di werante ci seen xel? 23 Ma wax ne: “Baal nañu la say

bàkkaar," walla ma ne: "Jógal te dox," lan moo ci gëna yomb? 24 Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi.» Ci kaw loolu Yeesu ne ku làggi ba: «Maa ngi la koy sant, jógal, jël sa basaŋ te nga ñibbi.» 25 Nit ka jóg ca saa sa ci kanam ñépp, jël basaŋ, ga ñu ko tëraloon, ñibbi tey màggal Yàlla. 26 Mbooloo mépp waaru, di màggal Yàlla. Ñu ragal tey wax naan: «Gis nanu tey ay mbir yu ëpp xel.»

Yeesu woo na Lewi

27 Gannaaw loolu Yeesu génn, gis ab juutikat bu tudd Lewi, mu toog ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay topp ci man.» 28 Lewi jóg, bàyyi lépp, daldi ko topp. 29 Noonu Lewi togglu ay ñam yu bare ci këram, ngir teral Yeesu. Juutikat yu bare ak yeneen gan ñu nga fa woon, di lekkandoo ak ñoom. 30 Farisen yi ak seeni xutbakat di xultu taalibey Yeesu yi ne leen: «Lu tax ngeen di lekkandoo ak di naanandoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?» 31 Yeesu ne leen: «Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla. 32 Ñëwuma ngir woo ñi jub, waaye ngir woo bàkkaarkat yi, ñu tuub seeni bàkkaar.»

Yeesu xamle na lu tax ay taalibeem soxlawuñoo woor

33 Noonu ñu ne Yeesu: «Taalibey Yaxya yi ak yu Farisen yi dinañu faral di woor ak di ñaan ci Yàlla, waaye say taalibe ñu ngiy lekk ak di naan.» 34 Yeesu ne leen: «Ndax man ngeena woorloo gan, yi ñëw cig céet, li feek boroom céet gaa ngiànd ak ñoom? 35 Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy jële boroom céet gi ci seen biir. Bés yooyu nag, dinañu woor.»

36 Te it Yeesu wax leen léeb wii: «Kenn du jël mbubb mu bees, xotti ci sekkit, daaxe ko mbubb mu màggat. Lu ko moy, dina xotti mbubb mu bees mi, te sekkit, wi mu ci jële, du ànd ak mbubb mu màggat mi. 37 Te kenn du def

biiñ bu bees ci mbuusi der yu màggat. Lu ko moy, biiñ bu bees bi day toj mbuus yi, biiñ bi tuuru, mbuus yi yàqu.
38 Waaye dañoo wara def biiñ bu bees ci mbuus yu bees.
39 Ku naan biiñ bu màggat du bëgg bu bees bi, ndax day wax ne: “Bu màggat bi baax na.”»

6

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu di dem, jaar ci ay tool yu ñor. Taalibeem ya di fàq ay cëgg, di leen boxom ci seeni loxo tey lekk. 2 Am ay Farisen yu ne: «Lu tax ngeen di def lu jaaduwul ci bésub noflaay bi?» 3 Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen la Daawuda defoon, ba mu xiifee, moom ak ña mu àndaloon? 4 Xanaa yéguleen, ni mu dugge woon ca kër Yàlla ga, jël mburu, ya ñu teewal ca kanam Yàlla, lekk ca, jox ca ña mu àndaloon? Fekk jaaduwul kenn lekk ko, ku dul sarxalkat.» 5 Yeesu dellu ne leen: «Doomu nit ki mooy boroom bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

6 Beneen bésub noflaay, Yeesu dugg ci jàngu bi, di fa jàngle. Amoon na fa nit ku loxol ndijooram làggi.
7 Xutbakat yi ak Farisen yi ñu ngi ko doon xool, ba xam ndax dina ko faj ci bésub noflaay bi, ngir ñu am lu ñu ko tuumaale. 8 Waaye Yeesu xam seen xalaat, daldi ne ku loxoom làggi: «Jógal taxaw ci kanam ñépp.» Nit ka daldi jóg taxaw. 9 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen, lan moo jaadu, nu def ko bésub noflaay bi, lu baax mbaa lu bon; nu musal nit mbaa nu lor nit?» 10 Ci kaw loolu mu xool leen ñoom ñépp, ba noppi ne nit ka: «Tàllalal sa loxo.» Mu tàllal ko, loxoom daldi wér péŋŋ. 11 Waaye nit ña mer ba fees, di rabat pexe yu jëm ca Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

12 Ca bés yooya Yeesu yéeg ca tund wa ngir ñaan, mu
fanaan fa, di ñaan ci Yàlla. 13 Bi bët setee, Yeesu woo
taalibeem yi, tànn ci fukk ak ñaar, tudde leen ay ndawam:
14 Simoŋ, mi Yeesu tudde Piyeer,
ak Andare, mi bokk ak Piyeer ndey ak baay;
Saag ak Yowaana,
Filib ak Bartelemi,
15 Macë ak Tomaa,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokk ci mbooloo,
ma ñu tudde Ñi farlu ci moom seen réew;
16 Yudaa doomu Saag,
ak Yudaa Iskariyo, mi mujja wor.

Barke ak toroxte

17 Yeesu ànd ak ndaw ya, wàcc tund ya, daldi taxaw ca
joor ga, fa mbooloom taalibe mu takku nekkoon. Amoon
na fa it ay nit ñu bare ñu jóge ca réewu Yawut ya mépp
ak ca dëkku Yerusalem ak dëkk yi nekk ca wetu géej ga,
maanaam Tir ak Sidon. 18 Dañoo ñëw ngir déglu ko, te it
ngir mu faj leen. Ñi rab jàpp it faju nañu. 19 Ñépp a ngi ko
doon wuta laal ndax doole jiy jóge ci moom, di faj ñépp.
20 Yeesu xool ay taalibeem, ne leen:
«Yéen ñi néew doole, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla, yéena ko yelloo.
21 Yéen ñi xiif léegi, barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
Yéen ñiy naqarlu léegi, barkeel ngeen,
ndax dingeen ree.
22 Barkeel ngeen, bu leen nit ñi bañee, di leen dàq ak a
saaga, di sib seen tur ngir Doomu nit ki. 23 Bu boobaa
bégleen te bànneexu, ndax seen yool dina réy ci laaxira.
Ndaxte noonu la maami seeni bañ daan fitnaale yonent yi.
24 Waaye nag yéen boroom alal yi, torox ngeen,

ndaxte jot ngeen ba noppi seen bànneex.
25 Yéen ñiy lekk ba suur léegi, torox ngeen,
ndax ëllëg dingeen xiif.
Yéen ñiy ree léegi, torox ngeen,
ndax dingeen am aw naqar, ba jooy xàcc.
26 Torox ngeen bu leen ñépp dee waxal lu baax, ndaxte
noonu la seeni maam daan jëfe ak ña doon mbubboo
yonent.

Mbëggeel ci noon yi

27 «Waaye maa ngi leen koy wax, yéen ñi may déglu,
soppleen seeni bañaale tey defal lu baax ñi leen bañ.
28 Yéeneleen lu baax ñi leen di móolu, te ñaanal ñi leen di
sonal. 29 Ku la talaata cib lex, jox ko ba ca des. Kuy nangu
sa mbubb mu mag, bul téye sa turki. 30 Képp ku la ñaan,
may ko, te ku nangu say yëf, bu ko ko laaj. 31 Defal-leen
nit ñi li ngeen bëgg, ñu defal leen ko.
32 «Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban ngërëm ngeen
ciy am? Ndaxte bàkkaarkat yi sax sopp nañu ñi leen
sopp. 33 Te bu ngeen defalee lu baax ñi leen koy defal, ban
ngërëm ngeen ciy am? Bàkkaarkat yi it dañuy def noonu.
34 Te bu ngeen dee leble te yaakaar ci ndelloo, ban ngërëm
ngeen ciy am? Bàkkaarkat yi it dañuy lebal seeni moroom,
ngir ñu delloo leen ko. 35 Waaye soppleen seeni noon, di
leen defal lu baax, tey leble, baña yaakaar ñu delloo leen
ko. Noonu seen yool dina mag te dingeen wone ne yéenay
doomi Aji Kawe ji, ndaxte Yàlla day wone mbaaxam ci ñu
goreedi ñi ak ñu soxor ñi. 36 Nangeen am yërmande, ni
seen Baay ame yërmande.

Buleen àtte

37 «Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw njort, te deesu
leen àtte. Buleen daan kenn, te deesu leen daan. Baal-
leen ñi ci des, te dinañu leen baal. 38 Mayeleen te dinañu

leen may. Dinañu leen ëmbal natt bu baax bu ñu rokkos te yëngal ko, mu fees bay tuuru. Ndaxte dees na leen nattal ak natt, bi ngeen di nattale.»

39 Noonu Yeesu wax na leen beneen léeb ne leen: «Ndax
gumba man na wommat moroomam? Mbaa duñu daanu
ñoom ñaar ci kàmb? 40 Taalibe gënul kilifaam, waaye
taalibe bu jàng ba wàcc, dina yem ak kilifaam demin.

41 «Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bëtu mbokk, te gisuloo
gànj gi ci sa bët yaw? 42 Nan nga mana waxe sa mbokk:
"Sama xarit, may ma, ma dindil la ñax gi ci sa bët," yaw
mi gisul gànj gi nekk ci sa bët? Naaféq! Jëkkala dindi gànj
gi ci sa bët, te noonu dinga mana gis bu leer, ngir dindi
ñax gi ci sa bëtu mbokk.

Garab gi ak meññeef gi

43 «Garab gu baax du meññ doom yu bon, te garab gu
bon du meññ doom yu baax. 44 Ndaxte garab, meññeefam
lañu koy xàmmee. Deesul witte figg ci dédd, walla reseñ
ci xaaxaam. 45 Noonu nit ku baax, lu baax lay wax, ndax
loolu la denc ci xolam, te nit ku bon, lu bon lay wax,
ndaxte denc na lu bon ci xolam. Ndaxte gémmiñ, la fees
xolam lay wax.

Ñaari tabaxkat yi

46 «Lu tax ngeen may wooye "Boroom bi, Boroom bi," te
dungeen def li may wax? 47 Képp ku ñëw ci man, di dégg
samay wax te di ko jëfe, ma won leen nu muy mel. 48 Dafa
mel ni nit kuy tabax kër, mu gas fu xóot, jot doj wu réy,
samp fa kër ga. Bi mbënn ma ñëwee, wal ma dafa dal ca
kër ga te yënguwul, ndaxte nit ka dafa tabax kër ga tabax
bu dëgër. 49 Waaye képp ku dégg samay wax te jëfewuloo
ko, dinga mel ni nit ku tabax këram ci suuf, bañ koo defal
fondamaa. Bi wal ma dalee ca kër googa, dafa màbb ca saa
sa, lépp yàqu yaxeet.»

7

Ngëmu njiitu xare bi

1 Bi Yeesu waxee la mu naroona wax lépp ca kanam
mbooloo ma, mu daldi dem Kapernawum. 2 Amoon na fa
njiitu xare. Njiit la nag, surgaam bu mu bëggoon lool dafa
feebaroon, bay bëgga dee. 3 Bi mu déggee mbiri Yeesu, mu
yónni ca moom ay Yawut, di magi dëkk ba, ngir ñaan ko,
mu ñëw faj surga ba. 4 Bi magi dëkk ba agsee ca Yeesu, ñu
sàkku ci moom ndimbal, ñaan ko: «Ki nu yónni ci yaw de,
yelloo na ndimbal, 5 ndaxte sopp na sunu xeet te moo nu
tabaxal sax sunu jàngu.»
6 Noonu Yeesu daldiànd ak ñoom. Waaye bi ñuy bëgga
agsi ca kër ga, njiit la yebal ay xaritam ngir ñu wax Yeesu
ne: «Sang bi, bul sonal sa bopp, ndaxte yeyoowuma nga
dugg sama kër. 7 Looloo tax it ma xalaat ne awma darajay
gatandu la. Waxal genn kàddu rekk, te sama surga dina
wér. 8 Ndaxte man itam maa ngi nekk ci ndigal, te ame
naa ay xarekat ci sama ndigal. Su ma nee kii: “Demal,”
mu dem. Mbaa ma ne keneen ki: “Ñëwal,” mu ñëw. Te su
ma nee sama jaam: “Defal lii,” mu def ko.»
9 Bi ko Yeesu déggee, mu waaru. Noonu mu walbatiku
ca mbooloo, ma topp ci moom, ne leen: «Maa ngi leen koy
wax, ci bànni Israyil sax, masuma cee gis ku gëme nii.»
10 Noonu ndaw ya daldi dellu ca kër ga. Bi ñu agsee, ñu gis
ne surga ba wér na.

Yeesu dekkal na doomu jigéen ju jëkkëram faatu

11 Yàggul dara Yeesu dem ci dëkk bu ñuy wax Nayin.
Taalibeem yi ak mbooloo mu bare ànd ak moom. 12 Bi
muy agsi ca buntu dëkk ba, fekk ñuy rob néew boo xam
ne kenn rekk la woon ci ndeyam, ji jëkkëram faatu woon.
Te mbooloo mu bare ca dëkk ba di gunge soxna sa. 13 Bi ko
Boroom ba gisee, mu daldi koy yërëm ne ko: «Bul jooyati.»

14 Mu jegeñsi, laal jaat ga, ñi ko jàppoo taxaw. Mu ne:
«Waxambaane wi, jógal, ndigal la.» 15 Noonu nit ka dee
woon jóg toog, tàmbalee wax. Yeesu delloo ko yaay ja.
16 Ñépp tiit, bay màggal Yàlla, di wax naan: «Yonent bu
mag feeñ na ci sunu biir! Yàlla wallusi na mbooloom!»

17 La ñu wax ci mbiri Yeesu daldi siiw ca réewu Yawut
ya ak la ko wër yépp.

Yeesu jàngle na ci mbirum Yaxya

18 Taalibey Yaxya ya nettali mbir yooyu yépp seen kilifa.
Noonu Yaxya woo ñaar ci ay taalibeem, 19 yónni leen ci
Boroom bi, ngir laaj ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw,
walla danoo wara xaar keneen?» 20 Bi taalibe ya agsee ca
Yeesu, ñu ne ko: «Yaxya moo nu yebal, nu laaj ndax yaa di
Ki waroona ñëw, walla danuy xaar keneen?»

21 Ca waxtu woowa Yeesu wéral nit ñu bare ci seeni
feebar ak ci seeni metit, di dàq ay rab tey gisloo ay gumba.
22 Noonu mu wax ndaw ya ne leen: «Demleen nettali
Yaxya li ngeen gis te dégg ko. Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy
dox, gaana yi wér, tëx yiy dégg, ñi dee di dekki, te néew
doole ñaa ngi dégg xibaaru jàmm bi. 23 Yaw mi sa ngëm
yolomul ndax man, barkeel nga.»

24 Bi ndawi Yaxya yi demee, Yeesu daldi wax ak
mbooloo ma ci mbirum Yaxya ne leen: «Lu ngeen seeti
woon ca màndiŋ ma? Xanaa barax buy jaayu ci ngelaw li?
25 Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku sol yére yu rafet?
Waaye ñiy soloo noonu, tey dund dund gu neex ñu ngi
dëkk ci këri buur. 26 Kon lu ngeen seeti woon? Yonent?
Waaw, wax naa leen ne ëpp na yonent. 27 Yaxya male moo
di ki ñu waxoon ci Mbind mi naan:
“Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu la,
te xàllal la yoon ci sa kanam.”

28 Maa ngi leen koy wax, ci li jigéen jur, ku sut Yaxya
masula feeñ. Waaye ba tey ki gëna ndaw ci nguuru Yàlla
moo ko sut.»
29 Nit ñépp ñi doon déglu Yeesu, ba ci juutikat yi sax,
dëggal nañu ne Yàlla ku jub la, ndaxte nangu nañu Yaxya
sóob leen ci ndox. 30 Waaye Farisen ya ak xutbakat ya
dañoo bañ, mu sóob leen ci ndox, di wone noonu ne gàntu
nañu li leen Yàlla bëggaloon.
31 Yeesu tegaat ca ne: «Kon lan laa mana méngaleel niti
jamono jii? Lan lañuy nirool? 32 Ñu ngi nirook xale yu
toog ca pénc ma tey woowante naan:
“Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te jooyuleen.”
33 Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul mburu, naanul biiñ, ngeen
daldi ne: “Dafaànd ak rab.” 34 Gannaaw gi nag Doomu nit
ki ñëw na, lekk, naan, ngeen daldi ne: “Kii daal bëgg na
lekk, di naan biiñ, tey xaritoo ak ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar.” 35 Waaye li xam-xamu Yàlla di jur, mooy firndeel
ne dëgg la.»

Yeesu ca kër Simoŋ Farisen ba

36 Amoon na ab Farisen bu ñaan Yeesu, mu ñëw lekkan-
doo ak moom. Yeesu dem kër waa ja, toog ca lekkukaay.
37 Fekk amoon na ca dëkk ba jigéen juy moy Yàlla. Bi mu
yégee ne, Yeesoo ngay lekk ca kër Farisen ba, mu dem,
yóbbaale njaq lu ñu defare doj wu ñuy wax albaatar te def
latkoloñ. 38 Bi jigéen ja agsee, mu taxaw ca gannaaw tànki
Yeesu, di jooy. Noonu ay rongooñam tooyal tànki Yeesu,
jigéen ja di leen fomp ak kawaram, di leen fóon te ciy sotti
latkoloñ ja.
39 Naka la Farisen, bi woo woon Yeesu ci këram, gis
loolu, mu wax ci xelam naan: «Bu nit kii doonoon yonent,
kon dina xam kuy jigéen ji koy laal ak ni mu nekke
bàkkaarkat.» 40 Yeesu ne ca tonn, daldi ne Farisen ba:

«Simoŋ, am na lu ma la wara wax.» Simoŋ ne ko: «Waxal, kilifa gi.»

41 Yeesu ne ko: «Da fee amoon ñaari nit ñu ameel bor
benn leblekat. Kenn kaa ngi ko ameel téeméeri junni ci
xaalis, ki ci des fukki junni*. 42 Waaye kenn ci ñoom manu
koo fey. Noonu mu baal leen bor ya. Ci ñaar ñooñu nag
kan moo ko ciy gëna bëgg?» 43 Simoŋ ne ko: «Xanaa ki ñu
baal bor bi gëna bare.»

Yeesu ne ko: «Àtte nga dëgg,» 44 daldi walbatiku ca jigéen ja, ne Simoŋ: «Ndax gis nga jigéen jii? Dugg naa sa kër, te joxewuloo ndox, ngir raxas samay tànk. Waaye moom, raxas na samay tànk ak ay rongooñam, ba noppi fomp leen ak kawaram. 45 Bi ma agsee, fóonuloo ma, waaye moom, bi ma duggee ba léegi tàyyiwul ci di fóon samay tànk. 46 Defuloo diw ci sama bopp, waaye moom, sotti na latkoloñ ci samay tànk. 47 Moo tax ma di la wax ne, su wonee mbëggeel gu réye nii, dafa fekk ñu baal ko bàkkaaram yu bare. Waaye ki mbëggeelam néew dafa fekk ñu baal ko lu tuuti.»

48 Yeesu daldi ne jigéen ja: «Baal nañu la say bàkkaar.»
49 Noonu ñi doon lekkandoo ak moom di wax ci seen
xel naan: «Kii am sañ-sañu baale bàkkaar mooy kan?»
50 Waaye Yeesu ne jigéen ja: «Sa ngëm musal na la. Demal
ci jàmm.»

8

Léebu beykat bi

1 Gannaaw loolu Yeesu di dem ca ay dëkk yu mag ak
yu ndaw, di waaraate ak di yégle xibaaru jàmm bi jëm
ci nguuru Yàlla. Fukki taalibe ya ak ñaarànd ak moom,

* **7:41** téeméeri junni: maanaam juróomi téeméeri denariyon; fukki junni: maanaam juróom fukki denariyon. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

2 ak ay jigéen yu mu teqale woon ak rab te jële leen ci
seeni wopp, ñu di: Maryaama, mi ñuy wooye Maryaamam
Magdala, mi Yeesu tàggale woon ak juróom ñaari rab;
3 Sànn, soxnas ku ñuy wax Kusa, mi doon wottu alalu
Erodd; ak Susànn ak ñeneen jigéen. Jigéen ñooñu ñoo
doon joxe seen alal, ngir dimbali Yeesu ak ay taalibeem.
4 Dëkk ak dëkk nit ña di fa jóge jëm ca Yeesu, ba
mbooloo mu bare dajaloo, mu wax leen léeb wii: 5 «Dafa
amoon beykat bu demoon jiyi. Bi muy saaw toolam nag,
lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, nit ñi joggi ci, picci
asamaan lekk ko lépp. 6 Leneen wadd ci bérab bu bare ay
doj. Naka la sax rekk, daldi wow, ndaxte suuf si tooyul
woon. 7 Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam, ñu saxandoo,
xaaxaam ya tanc ko. 8 Li ci des dal ci suuf su baax, sax,
nangu ba meññ téeméeri yoon lu ëpp la mu ji woon.»
Gannaaw loolu Yeesu wax ak kàddu gu dëgër ne:
«Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»
9 Taalibey Yeesu yi laaj ko lu léeb woowu di tekki. 10 Mu
ne leen: «May nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru
Yàlla, waaye ñi ci des, dama leen di wax ci ay léeb. Noonu
la, ngir:
“Ñuy xool te duñu mana gis,
di dégg te duñu mana xam.”
11 «Lii la léebu beykat bi di tekki. Kàddug Yàlla mooy
jiwu wi. 12 Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg. Gannaaw gi,
Seytaane dafay ñëw, këf kàddu, gi ñu def ci xolam, ngir mu
baña gëm te Yàlla musal ko. 13 Ki nekk ci bérab bu bare ay
doj, mooy ki dégg kàddu gi, ba noppi nangu ko ak mbég.
Waaye wax ji saxul ci moom. Dina gëm ab diir, waaye bu
nattu yi agsee, mu daldi dàggeeku. 14 Ki jot ci jiwu wi ci
xaaxaam yi mooy ki dégg kàddu gi, waaye nees-tuut soxla
yi ak alal ak bànneexi àddina tanc ko, ba du àgg cig mat.
15 Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag, mooy ki dégg

kàddu gi te denc ko ci xol bu baax bu gore, te muñ ba jur njariñ.

Léebu làmp bi

16 «Kenn du taal làmp, dëpp ci leget, walla mu di ko def
ci ron lal. Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg. 17 Amul
dara luy kumpa lu ñu dul siiwal bés, walla lu làqu lu ñu
dul feeñal, ba mu ne fàŋŋ. 18 Seetleen bu baax, ni ngeen
di dégloo kàddu gi. Ku am, dees na la dollil, waaye ku
amul, dees na nangu sax li nga xalaatoon ne am nga ko
ba noppi.»

Ñiy waa kër Yeesu dëgg

19 Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam ñëw seetsi ko,
waaye manuñu woona agsi ci moom, ndaxte nit ña dañoo
bare. 20 Am ku ko yégal ne: «Sa yaay ak say rakk ñu ngi
nii taxaw ci biti, bëgg laa gis.» 21 Waaye mu daldi leen ne:
«Sama yaay ak samay rakk, ñooy ñiy déglu kàddug Yàlla,
te di ko topp.»

Yeesu dalal na ngelaw li

22 Benn bés Yeesu àndoon na ak ay taalibeem, dugg ci
gaal. Mu ne leen: «Nanu jàll dex gi.» Noonu ñu dem. 23 Bi
ñuy dem nag, Yeesu daldi nelaw. Ngelaw lu am doole daldi
ñëw, yëngal dex gi, gaal gi fees ak ndox, ba ñu bëgga suux.
24 Noonu taalibe yi jegesi Yeesu, yee ko ne: «Kilifa gi, kilifa
gi, nu ngiy dee!»

Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi gëdd ngelaw li ak duus yi.
Lépp dal, ba ne nemm. 25 Yeesu ne taalibe yi: «Ana seen
ngëm?» Ñu daldi tiit te waaru, naan ci seen biir: «Kii moo
di kan? Mi ngi jox ndigal ngelaw li ak ndox mi, ñu koy
déggal.»

Yeesu faj na ku rab jàpp

26 Noonu ñu teer ca diiwaanu waa Serasa, fa jàkkaarloo
ak diiwaanu Galile. 27 Bi Yeesu di wàcc ca gaal ga, ku rab
jàpp ca waa dëkk ba ñëw, kar ko. Yàgg na def yaramu neen
te dëkkul ca kër, waaye ca sëg ya lay nekk. 28 Bi mu gisee
Yeesu, mu yuuxu, daanu ciy tànkam, daldi xaacu ne: «Yaw
Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel? Maa ngi
lay ñaan, nga bañ maa mbugal.»
29 Dafa wax loolu, ndaxte Yeesu santoon na rab wi, mu
génn ci moom. Rab wa dafa ko doon farala jàpp. Nit ñi
daan nañu ko wottu, di ko yeew ak ay càllala, ak di ko jéng,
mu di leen dagg, rab wi di ko xiir ca bérab yu wéet.
30 Noonu Yeesu laaj ko: «Noo tudd?» Mu ne ko: «Coggal
laa tudd.» Dafa wax loolu, ndaxte rab yu baree ko jàppoon.
31 Rab yooyoo ngi ko doon ñaan, ngir mu bañ leena sant,
ñu dem ca kàmb gu xóot gi.
32 Fekk amoon na fa géttu mbaam-xuux yu bare, yuy
for ca tund wa. Rab ya ñaan Yeesu, mu may leen, ñu dugg
mbaam-xuux ya. Mu may leen ko. 33 Noonu rab ya génn
nit ka, dugg mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu ca
dex ga, lab. 34 Sàmm ya gis li xew, daw nettaliji mbir mi ca
dëkk ba ak ca àll ba. 35 Nit ñi génn, ngir seet li xew.
Bi ñu agsee ca Yeesu, ñu fekk fa nit, ka rab ya bàyyi
woon, toog ca kanam Yeesu, sol ay yére te ànd ak sagoom.
Ñu daldi ragal. 36 Ña fekke woon mbir ma nag, nettali leen
naka la Yeesu wérale ki rab ya jàppoon. 37 Ci kaw loolu
waa diiwaanu Serasa bépp ragal, ba ñaan Yeesu mu jóge
fa. Noonu Yeesu dugg ci gaal gi, di bëgga dem. 38 Nit ki
Yeesu tàggale woon ak rab ya ñaan ko, ngir ànd ak moom.
Waaye Yeesu waññi ko ne ko: 39 «Ñibbil, nettali li la Yàlla
defal lépp.» Noonu waa ji dem di wër dëkk ba yépp, di fa
yégle la ko Yeesu defal.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

40 Bi Yeesu dëppee dellu, mbooloo ma di ko teeru,
ndaxte ñépp a ngi ko doon xaar. 41 Noonu nit ñëw,
tuddoon Yayrus te nekk njiitu jàngu ba. Bi mu agsee, mu
daanu ci tànki Yeesu, sarxu ko mu ñëw këram, 42 ndaxte
jenn doomam ju jigéen, ji mu amoon kepp te muy tollu ci
fukki at ak ñaar, ma nga doon waaja dee.

Bi Yeesuy dem, nit ñaa ngi doon buuxante, di ko tanc.
43 Amoon na nag ca mbooloo ma jigéen ju doon xëpp
deret diirub fukki at ak ñaar, te kenn manu ko woona faj.
44 Jigéen ja jegeñsi Yeesu nag, doxe ko gannaaw, laal catu
mbubbam. Ca saa sa deret ji dal.

45 Yeesu laaj nit ña ne: «Ana ku ma laal?» Ku nekk di
miim. Noonu Piyeer ne ko: «Kilifa gi, nit ñépp a ngi lay
wër, di la tanc wet gu nekk.» 46 Waaye Yeesu ne: «Am
na ku ma laal, ndaxte yég naa ne am na doole ju génn ci
man.» 47 Te jigéen ja xam ne manul woona nëbb li mu def.
Mu daldi daanu ci tànki Yeesu, di lox. Noonu mu nettali
ci kanam ñépp li taxoon mu laal Yeesu, ak ni mu wére ca
saa sa. 48 Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngëm faj na la. Demal
ci jàmm.»

49 Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge ca kër njiit la, mu
ñëw naan: «Sa doom faatu na; matatul ngay sonal kilifa
gi.» 50 Yeesu dégg kàddu yooyu, daldi ne njiit la: «Bul tiit.
Gëmal rekk te dina dundaat.»

51 Bi Yeesu agsee ca kër ga, nanguwul kenn duggaaleek
moom, ñu dul Piyeer, Yowaana, Saag ak waajuri xale ba.
52 Ña fa nekk ñépp di yuuxu ak di jooy xale bi. Noonu
Yeesu ne leen: «Bàyyileen seen jooy yi. Janq bi deewul,
day nelaw rekk.» 53 Waaye ñu di ko ñaawal, ndaxte
xamoon nañu ne dee na. 54 Waaye Yeesu jàpp loxob janq
ba, woo ko ne ko: «Xale bi, jógal.» 55 Noonu ruuwu xale ba
délsiwaat, mu daldi jóg ca saa sa. Yeesu santaane ñu may

ko, mu lekk. 56 Waajuri xale bi daldi waaru. Waaye Yeesu
tere leen, ñu wax kenn li xew.

9

Yeesu yónni na fukki taalibe yi ak ñaar

1 Benn bés Yeesu dajale fukki taalibe ya ak ñaar, jox
leen doole ak sañ-sañu dàq rab yépp ak di faj jàngoro
yi. 2 Noonu mu yónni leen ñuy yégle nguuru Yàlla ak
di faj jarag yi. 3 Mu ne leen: «Bu ngeen di dem, buleen
yóbbaale dara, du yet mbaa mbuus mbaa mburu mbaa
xaalis. Buleen yor it ñaari turki. 4 Kër gu ngeen dugg,
dal-leen fa, ba kera ngeen di fa jóge. 5 Fépp fu leen nit
ñi gàntoo, génnleen ca dëkk booba te ngeen yëlëb seen
pëndu tànk, ngir seede leen seen réer.»
6 Noonu ñu dem dëkk ak dëkk, di fa yégle xibaaru jàmm
bi, tey wéral jarag yi.
7 Bi Erodd boroom diiwaanu Galile déggee li Yeesu ak
ay taalibeem doon def lépp, mu jaaxle, ndaxte amoon na,
ñu doon wax ci mbiri Yeesu naan: «Yaxya moo dekki.»
8 Am it ñuy wax naan: Ilyaas moo délsi. Ñeneen naan:
«Kenn ci yonent yu jëkk yaa dekki.» 9 Waaye Erodd ne:
«Yaxya, man mii maa dagglu boppam. Kon kii ma dégg ay
jalooreem, mooy kan?» Noonu mu koy fexee gis.

Yeesu bareel na ay mburu

10 Bi ndaw ya délsee, ñu nettali Yeesu la ñu defoon lépp.
Noonu mu yóbbaale leen, ñu sore nit ñi, jëm ca dëkk bu
ñuy wax Betsayda. 11 Bi ko nit ña yégee, ñu toppi ko. Yeesu
teeru leen, di leen wax ci mbirum nguuru Yàlla, te di wéral
ñi ko aajowoo.
12 Ca ngoon sa fukki taalibe ya ak ñaar ñëw ci Yeesu ne
ko: «Yiwil mbooloo mi, ñu dugg ci dëkk yi ak àll bi ko wër,
ngir am lu ñu lekk ak fu ñu fanaan, ndaxte fii àllub neen

la.» 13 Waaye Yeesu ne leen: «Joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu
ne ko: «Amunu lu dul juróomi mburu ak ñaari jën. Xanaa
ndax nu dem jëndal mbooloo mii lu ñu lekk?» 14 Ndaxte
lu wara mat juróomi junniy góor a nga fa teewoon. Yeesu
ne taalibe ya: «Neeleen mbooloo mi ñu toog def ay géewi
juróom fukki nit.» 15 Taalibe ya def ko, toogloo nit ña.

16 Bi loolu amee Yeesu jël juróomi mburu yi ak ñaari jën
yi, xool ci kaw, gërëm Yàlla, ba noppi mu damm leen, jox
taalibe yi, ngir ñu séddale ko mbooloo mi. 17 Noonu ñépp
lekk ba suur. Bi ñu dajalee desit ya, ñu feesal fukki pañe
ak ñaar.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

18 Benn bés Yeesu beddeeku mbooloo ma, di ñaan;
taalibe yi nekk ci wetam. Mu laaj leen ne: «Nit ñi, ku ñu
wax ne moom laa?» 19 Ñu ne ko: «Am na ñu naan, yaa di
Yaxya; ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des ne yaay kenn ci yonent
yu jëkk yaa dekki.»

20 Yeesu ne leen: «Yéen nag ku ngeen ne moom laa?»
Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi, bi Yàlla yónni.» 21 Noonu
Yeesu daldi leen dénk, tere leen ñu wax ko kenn, 22 teg
ca ne: «Doomu nit ki war na sonn lu bare; sarxalkat yu
mag ya ak xutbakat ya dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ca
ñetteelu fan ba.»

23 Noonu Yeesu ne leen ñoom ñépp: «Ku bëgga aw ci
samay tànk, na bàyyi boppam, gàddu bés bu nekk bant,
bi ñu ko wara daaj, doora topp ci man. 24 Ndaxte koo
xam ne bëgg ngaa rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye
ku ñàkk sa bakkan ngir man, dinga ko jotaat. 25 Ndaxte
moom àddina sépp, lu muy jariñ nit, su fekkee ne dafay
ñàkk bakkanam walla mu loru? 26 Ku ma rusa faral, te
nanguwul samay wax, Doomu nit ki dina la rusa xam, bés
bu ñëwee ci ndamam ak ci ndamu Baay bi ak lu malaaka

yu sell yi. 27 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am na ñi fi
taxaw ñoo xam ne duñu dee te gisuñu nguuru Yàlla gi.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

28 Bi ñu ca tegee luy tollook ayu-bés gannaaw bi Yeesu
waxee loolu, mu ànd ak Piyeer, Yowaana ak Saag, yéeg ca
kaw tund wa ngir ñaan. 29 Bi muy ñaan, xar kanamam
daldi soppiku, ay yéreem weex tàll bay melax. 30 Am ñaari
nit di waxtaan ak moom, muy yonenti Yàlla Musaa ak
Ilyaas. 31 Ñoo feeñ ci ndamu Yàlla, di waxtaane ci demug
Yeesu, gi muy àggalee yenam ci Yerusalem. 32 Fekk Piyeer
ak ñi mu àndal doon gëmméentu, waaye bi ñu yewwoo bu
baax, ñu gis ndamu Yeesu, ak ñaari nit ñu taxaw ci wetam.
33 Bi nit ñooñu di sore Yeesu, Piyeer ne ko: «Kilifa gi, bég
nanu ci sunu teew fii; nanu defar ñetti mbaar, benn yaw,
benn Musaa ak benn Ilyaas.» Fekk xamul la mu doon wax.
34 Bi mu koy wax, niir ñëw muur leen, taalibe yi daldi tiit,
bi leen niir wa ëmbee. 35 Noonu baat jibe ca niir wa naan:
«Kii mooy sama Doom ji ma fal; dégluleen ko.»

36 Bi baat ba waxee ba noppi, Yeesu rekk des fa. Taalibe
ya noppi, baña nettali kenn ca jamono jooja la ñu gisoon.

Yeesu faj na ku rab jàpp

37 Ca suba sa Yeesu ak taalibe ya wàcce ca tund wa,
mbooloo mu bare ñëw, di ko gatandu. 38 Nit xaacu ci biir
mbooloo mi naan: «Kilifa gi, maa ngi lay ñaan, nga seet
sama doom, ndaxte moom kepp laa am. 39 Léeg-léeg rab
jàpp ko, mu daldi yuuxu ca saa sa, rab wi di ko sayloo,
gémmiñ gi di fuur. Du faral di génn ci moom te dina ko
sonal. 40 Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko, waaye manuñu
ko.» 41 Yeesu ne leen: «Yéen niti jamono jii, yéen ñi
gëmadi te dëng, ba kañ laa wara nekk ak yéen te di leen
muñal? Indil ma sa doom.»

42 Bi xale biy agsi, rab wi di ko daaneel ci suuf, muy say.
Waaye Yeesu daldi gëdd rab wa, wéral xale ba, daldi ko
delloo baayam. 43 Ku nekk waaru na ndax màggug Yàlla.

Bi ñuy yéemu ci li mu doon def, Yeesu ne taalibeem ya:
44 «Dégluleen bu baax lii ma leen di wax: dinañu jébbal
Doomu nit ki ci loxoy nit ñi.» 45 Waaye taalibe ya xamuñu
kàddu googu. Yàlla dafa leen nëbb li muy tekki, ba ñu bañ
koo xam, te ñemewuñu koo laaj Yeesu.

Kan moo gëna màgg?

46 Werante am ci biir taalibe yi, ñuy laajante kan moo
gëna màgg ci ñoom. 47 Yeesu mi xam seen xalaat, jël ab
xale, teg ci wetam ne leen: 48 «Ku nangu xale bii ci sama
tur, man mii nga nangu; te ku ma nangu, nangu nga ki
ma yónni; ndaxte ki gëna woyof ci yéen ñépp, kooku moo
gëna màgg.»

49 Bi loolu amee Yowaana jël kàddu gi ne: «Kilifa gi,
danoo gis nit kuy dàq ay rab ci sa tur, nu tere ko ko, ndaxte
bokkul ci nun.» 50 Waaye Yeesu ne ko: «Buleen ko tere,
ndaxte ku la sotul, far na ak yaw.»

Bañ nañoo nangu Yeesu ca Samari

51 Bi jamono ji jegeñsee, ji Yeesu waree jóge àddina
dem asamaan, mu sigiñu ci dem Yerusalem. 52 Noonu
mu yebal ay ndaw, ñu jiitu ko. Ñu dem nag, dugg ci
ab dëkk ci diiwaanu Samari, ngir wutal ko fa fu mu dal.
53 Waaye waa dëkk ba nanguwuñu ko, ndaxte mi ngi jublu
woon Yerusalem. 54 Bi taalibe yi tudd Saag ak Yowaana
gisee loolu, ñu ne: «Boroom bi, ndax dangaa bëgg nu
ne, na sawaras asamaan dal ci seen kaw, faagaagal leen?»
55 Waaye Yeesu walbatiku, yedd taalibe ya, 56 ba noppi ñu
daldi dem wuti beneen dëkk.

Ki bëgga topp Yeesu warula geestu gannaawam

57 Bi ñuy dem, am ci yoon wi ku ne Yeesu: «Dinaa la topp
fépp foo jëm.» 58 Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am nañu
seeni kàmb, te picci asamaan am nañu ay tàgg, waaye
Doomu nit ki amul fu mu noppal boppam.» 59 Yeesu ne
keneen: «Toppal ci man.» Waaye kooku ne ko: «Sang
bi, may ma, ma jëkka dem suuli sama baay.» 60 Mu ne
ko: «Bàyyil ñi dee, ñu suul seeni néew. Yaw demal, yégle
nguuru Yàlla.» 61 Keneen ne ko: «Sang bi, dinaa la topp,
waaye may ma, ma jëkka tàgguji sama waa kër.» 62 Yeesu
ne ko: «Kuy ji, di geestu, yeyoowula liggéey ci nguuru
Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar

1 Gannaaw loolu Boroom bi tànn na yeneen juróom
ñaar fukki taalibe ak ñaar, yebal leen, ñu ànd ñaar ak
ñaar, jiituji ko ca dëkk yépp ak ca bérab yépp, ya mu
naroona dem moom ci boppam. 2 Mu ne leen: «Ngóob
mi yaatu na, waaye liggéeykat yi barewuñu. Ñaanleen
nag Boroom ngóob mi, mu yebal ay liggéeykat, ñu góob
toolam. 3 Demleen! Maa ngi leen di yónni, mel ni ay
mbote ci biir ay bukki. 4 Buleen yor xaalis walla mbuus
walla ay dàll. Buleen nuyu kenn ci yoon wi.
5 «Kër gu ngeen mana dugg, nangeen jëkk ne: “Na
jàmm wàcc ci kër gi.” 6 Bu fa nitu jàmm nekkee, seen yéene
dina ko indil jàmm. Lu ko moy, seen yéene dina délsi ci
yéen. 7 Dal-leen ca kër googa, tey lekk ak a naan lu ñu
leen di jox, ndaxte liggéeykat yelloo na jot peyam. Buleen
dem nag kër ak kër.
8 «Dëkk bu ngeen mana dugg, te waa dëkk ba teeru leen,
lu ñu leen jox, lekkleen ko. 9 Nangeen wéral jaragi dëkk ba,
te ngeen ne leen: “Nguuru Yàlla jegesi na leen.” 10 Waaye
bu ngeen duggee ci dëkk te teeruwuñu leen, demleen ca

mbedd ya te ne leen: 11 “Seen pëndu dëkk, bi taq ci sunuy tànk sax, noo ngi koy faxas, ngir seede leen seen réer. Waaye nag xamleen ne nguuru Yàlla jegesi na.” 12 Maa ngi leen koy wax, bu bés baa, waa Sodom ñooy tane dëkk boobu.

13 «Dingeen torox, yéen waa Korasin ak waa Betsayda, ndaxte kéemaan yi ma def ci yéen, bu ñu leen defoon ci dëkku Tir walla ci dëkku Sidon, kon tuub nañu seeni bàkkaar bu yàgg, xëppoo dóom, sol saaku. 14 Moona ca bés pénc ba, Tir ak Sidon ñoo leen di tane. 15 Te yaw dëkku Kapernawum, ndax dees na la yékkati bu kawe? Déedéet, dees na la daane bu suufe.

16 «Ku leen déglu, déglu na ma; ku leen bañ, bañ na ma. Te ku ma bañ, bañ na ki ma yónni.»

17 Juróom ñaar fukki taalibe yi ak ñaar délsi, fees ak mbég te naan: «Boroom bi, rab yi sax déggal nañu nu ndax sa tur.» 18 Yeesu ne leen: «Maa ngi doon séen Seytaane wàcce asamaan ni sawaras melax. 19 Gis ngeen, jox naa leen sañ-sañu joggi ci jaan yi ak ci jiit yi, daan dooley bañaale bi, te dara du leen mana gaañ. 20 Moona li leen rab yi déggal, bumu tax ngeen bég, waaye bégleen ndax li ñu bind seen tur ci asamaan.»

21 Ca saa soosu Xel mu Sell mi feesal Yeesu ak mbég, mu daldi ne: «Yaw Baay, Boroom asamaan ak suuf, maa ngi lay sant ci li nga nëbb yëf yii ñi am xam-xam ak ñi am xel, te xamal leen gone yi. Waaw, Baay, ndaxte looloo la neex.» 22 Yeesu teg ca ne: «Sama Baay jébbal na ma lépp, te kenn manula xam, man Doom ji, maay kan, ku dul Baay bi; kenn manula xam it kan mooy Baay bi, ku dul man Doom ji, ak ku ma ko bëgga xamal.»

23 Gannaaw bi mu waxee loolu, Yeesu walbatiku ca taalibe ya ne leen ñoom rekk: «Ñi seeni bët di gis li ngeen di gis, am nañu mbég. 24 Ndaxte maa ngi leen koy wax,

yonent yu bare ak buur yu bare bëggoon nañoo gis li ngeen di gis, waaye gisuñu ko, te dégg li ngeen di dégg, waaye dégguñu ko.»

Nit ku baax ku dëkk Samari

25 Noonu benn xutbakat daldi jóg, ngir fexee fiir Yeesu
ne ko: «Kilifa gi, lan laa wara def, ba am dund gu dul jeex?»
26 Yeesu ne ko: «Lu ñu bind ci yoonu Musaa? Lan nga ciy
jàng?» 27 Nit ka ne ko: «"Nanga bëgg Yàlla sa Boroom
ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp, sa kàttan gépp ak sa
xel mépp," te it: "Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge
sa bopp."» 28 Yeesu ne ko nag: «Li nga wax dëgg la. Boo
defee loolu, dinga dund ba fàww.» 29 Waaye xutbakat ba
bëggoona am aw lay, ne Yeesu: «Kan mooy sama moroom
nag?»

30 Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit ku jóge woon
Yerusalem, jëm Yeriko. Ay sàcc dogale ko, futti ko, dóor
ko ba muy bëgga dee, dem bàyyi ko fa. 31 Faf ab sarxalkat
jaar ca yoon wa, séen nit ka, teggi. 32 Benn waay it bu
soqikoo ci giiru Lewi, aw ca bérab booba, séen waa ja,
teggi. 33 Waaye benn waay bu dëkk Samari bu doon tukki,
ñëw ba jege waa ja, gis ko, yërëm ko. 34 Noonu mu ñëw,
sotti diw ak biiñ ca gaañu-gaañu ya, lëmës ko. Gannaaw
loolu mu teg ko ci mbaamam, yóbbu ko ci fanaanukaay, di
ko topptoo. 35 Bi bët setee, mu génne ñaari poseti xaalis*,
jox ko boroom kër ga ne ko: "Nanga topptoo nit kooku.
Bés bu ma fi jaaraatee, dinaa la fey, man ci sama bopp,
lépp loo ci dolli ci xaalis."»

36 Yeesu teg ca ne: «Lu ciy sa xalaat? Kan ci ñett ñooñu
moo jëfe ni kuy jëf jëme ci moroomam, ba ñu gisee nit, ka
sàcc ya dogale woon?» 37 Xutbakat ba ne ko: «Xanaa ki ko

* **10:35** Maanaam ñaari denariyon. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

won yërmandeem.» Yeesu ne ko nag: «Demal tey def ni moom.»

Màrt ak Maryaama teeru nañu Yeesu

38 Bi Yeesu ak ay taalibeem nekkee ci yoon wi, mu
dugg ci benn dëkk, fekk fa jigéen ju tudd Màrt, ganale ko.
39 Màrt nag amoon rakk ju tudd Maryaama, ma nga toog
ci tànki Boroom bi, di déglu ay kàddoom. 40 Fekk Màrt
jàpp lool ca waañ wa. Noonu mu ñëw ci wetu Yeesu ne ko:
«Boroom bi, doo ci wax dara, boo gisee sama rakk ji bàyyi
ma ak liggéey bi yépp? Ne ko mu jàpple ma.» 41 Boroom
bi ne ko: «Màrt, Màrt, yu baree ngi fees sa xol, nga am
ay téq-téq ndax loolu. 42 Moona de, lenn rekk a am solo.
Maryaama dafa tànn cér bi gën, te kenn du ko nangu ci
moom.»

11

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

1 Am bés Yeesu di ñaan ci benn bérab. Bi mu noppee,
kenn ci taalibeem yi ne ko: «Boroom bi, jàngal nu,
nan lanu wara ñaane, ni ko Yaxya jàngle ay taalibeem.»
2 Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee ñaan, nangeen ne:
Baay, yal na sa tur di lu ñu sellal,
yal na sa nguur ñëw.
3 Yal nanga nu may bés bu nekk lu nu dunde.
4 Yal nanga nu baal sunuy bàkkaar,
ndaxte nun itam danuy baal ñépp ñi nu tooñ.
Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu.»
5 Yeesu teg ca ne leen: «Mi ngi mel ni, nga dem seeti sa
xarit ci xaaju guddi ne ko: “Xarit, lebal ma ñetti mburu.
6 Dafa am sama xarit bu ma ganesi, te awma dara lu ma ko
jox.”
7 «Waaye kooku nekk ci biir néegam, dina ko ne: “Bu
ma lakkal, tëj naa bunt bi ba noppi te tëdd naa maak sama

njaboot; manumaa jóg di la jox dara." 8 Maa ngi leen koy
wax, su jógul jox ko li muy laaj ndax li ñu xaritoo it, ndax la
kee ñàkk jom dina tax mu jox ko lépp li mu soxla. 9 Moo tax
ma ne, ñaanleen, ñu may leen; seetleen, te dingeen gis;
fëggleen, ñu ubbil leen. 10 Ndaxte képp kuy ñaan, dinga
am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la. 11 Bu la sa
doom ñaanee jën, yaw miy baayam, ndax dinga ko baña
jox jën, jox ko jaan? 12 Walla mu ñaan la nen, nga jox ko
jiit? 13 Ndegam yéen ñi bon yéena mana jox seeni gone lu
baax, astamaak Baay bi nekk ci kaw dina jox Xel mu Sell
mi ñi ko koy ñaan!»

Yeesu ak Beelsebul

14 Am bés Yeesu dàq rab wu luu. Naka la rab wa génn,
luu ba daldi wax, ba mbooloo may yéemu. 15 Waaye am
ca mbooloo ma ay nit, ñu doon wax naan: «Ci kàttanu
Beelsebul, buuru rab yi, lay dàqe rab yi.»

16 Am ñeneen ñu fexe koo fiir, ba laaj ko kéemaan gu
jóge ci asamaan tey firndeel yónnentam. 17 Waaye Yeesu
xam seen xalaat ne leen: «Réew mu xeex boppam tas,
kër gu xeex boppam gent. 18 Te it bu Seytaane xeexee
boppam, naka la nguuram di mana yàgge? Damay wax
loolu, ndaxte nee ngeen, damay dàq rab jaarale ko ci
kàttanu Beelsebul. 19 Te it bu fekkee ne man damay dàq ay
rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe nag ci gan kàttan
lañu leen di dàqe? Kon ñoo leen di àtte. 20 Waaye bu
fekkee ne ci baaraamu Yàlla laay dàqe rab, kon nguuru
Yàlla agsi na ba ci yéen.

21 «Su nit ku bare doole gànnaayoo, di wottu këram,
alalam dina raw. 22 Waaye bu ku ko ëpp doole ñëwee, daan
ko, dafay nangu gànnaay ya mu yaakaaroon, ba noppi
séddale alal ja. 23 Ku farul ak man, yaa ngi may xeex, ku
dajalewul ak man, yaa ngi tasaare.

24 «Boo xamee ne rab, wa jàppoon nit, génn na ci moom,
day wër ay bérab yu wow, di wut fu mu noppaloo, waaye
du ko gis. Noonu da naan: “Naa dellu ca sama kër, ga ma
jóge.” 25 Bu ñëwee nag, mu fekk këram, ñu bale ko, defar
ko ba lépp jekk. 26 Bu ko gisee nag, mu dem wooyi yeneen
juróom ñaari rab yu ko gëna soxor. Ñu dugg, sanc fa; ba
tax mujug nit kooku mooy yées njàlbéenam.»
27 Bi Yeesu di wax loolu, jenn jigéen yékkati baatam ca
biir mbooloo ma ne: «Céy jigéen ji la ëmb te nàmpal la
moo barkeel!» 28 Waaye Yeesu ne ko: «Neel kay, ki barkeel
mooy kiy déglu kàddug Yàlla te di ko topp.»

Firndeg yonent Yàlla Yunus

29 Naka la mbooloo may gëna takku, Yeesu ne: «Niti
jamono jii dañoo bon. Ñu ngi laaj firnde, waaye duñu
jot genn firnde gu dul firndeg Yunus. 30 Ndaxte ni Yunus
nekke woon firnde ci waa dëkku Niniw, noonu la Doomu
nit kiy nekke firnde ci niti jamono jii. 31 Keroog bés pénc
buur bu jigéen, ba dëkkoon ca sudd, dina jógandoo ak niti
jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jóge ca catul àddina, ngir
déglu xam-xamu Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi
fi. 32 Te it ca bés pénc, waa dëkku Niniw dinañu jógandoo
ak niti jamono jii, yey leen, ndaxte bi leen Yunus waaree,
tuub nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi fii.

Léebu làmp bi

33 «Kenn du taal làmp, ba noppi di ko dugal cig kàmb,
walla di ci këpp leget. Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy
dugg. 34 Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët wéree, kon
sa yaram wépp leer. Waaye bu sa bët woppee, kon sa
yaram wépp lëndëm. 35 Moytul ndax leer gi nekk ci yaw
du lëndëm. 36 Kon bu sa yaram wépp nekkee ci leer te
amul genn wet gu laal ci lëndëm, dina leer nàññ, mel ni
leeraayu làmp ne ràyy ci sa kaw.»

Yeesu yedd na Farisen yi ak xutbakat yi

37 Bi Yeesu waxee ba noppi, benn Farisen wax ko, mu
ñëw lekke këram. Yeesu dugg ca kër ga, toog ca lekkukaay
ba. 38 Farisen bi nag daldi jaaxle, bi mu gisee ne Yeesu
raxasuwul, laata muy lekk. 39 Noonu Boroom bi ne ko:
«Waaw, yéen Farisen yi, yéena ngi setal bitib kaas bi ak
ndab li, waaye ci biir dangeena fees ak càcc ak mbon!
40 Yéena ñàkk xel! Xanaa du ki defar biti moo defar biir
itam? 41 Sarxeleen li nekk ci biir te seen lépp dina sell.
42 Yéen Farisen yi dingeen torox! Ndaxte yéena ngi sàkk
asaka ci naana ak ru ak léjum bu nekk, waaye sàggane
ngeen njubte ak mbëggeel ci Yàlla. Loolu ngeen wara def,
waxuma nag ngeen sàggane la ca des. 43 Yéen Farisen yi,
dingeen torox! Ndaxte ca jàngu ya, toogu ya féete kanam
ngeen di taamu te bëgg ñépp di leen nuyoo ñaari loxo ca
pénc ma. 44 Dingeen torox, ndaxte dangeena mel ni ay
bàmmeel yu raaf, ba nit ñi di ci dox te teyuñu ko.»

45 Kenn ci xutbakat yi ne ca tonn ne: «Kilifa gi, boo
waxee loolu, yaa ngi nuy xas, nun itam.» 46 Noonu
Yeesu neeti leen: «Yéen itam xutbakat yi, dingeen torox!
Ndaxte dangeen di sëf nit ñi say yu diis, waaye dungeen
nangoo laal sëf bi sax ak seen cati baaraam. 47 Dingeen
torox, ndaxte yéena ngi tabax xabruy yonent, yi seeni
maam reyoon. 48 Dangeen di seede noonu ne ànd ngeen
ak li seen maam defoon, ndaxte ñoo rey yonent yi, yéen
ngeen tabax xabru yi. 49 Looloo tax Yàlla mi xam lépp
ne: “Dinaa leen yónnee ay yonent ak ay ndaw. Ñenn
ñi dinañu leen fitnaal, rey leen.” 50 Kon nag Yàlla dina
mbugal niti jamono jii ndax dereti yonent yi ñu tuur,
ba àddina sosoo ak léegi, 51 la dale ca Abel ba ci Sakari,
moom mi ñu rey ci diggante sarxalukaay bi ak bérab bu
sell bi. Waaw, maa ngi leen koy wax, Yàlla dina mbugal
niti jamono jii ndax loolu. 52 Yéen xutbakat yi, dingeen

torox, ndaxte yéena yóbbu caabiy xam-xam; dugguleen ci, te ku ci bëgga dugg, ngeen tere ko ko.»

53 Bi Yeesu génnee bérab boobu, Farisen ya ak xutbakat ya ëmbal ko mer te di ko seetlu ci fànn gu nekk, 54 di ko yeeru, bëgga këf waxam bu awul yoon.

12

Yeesu artu na taalibeem yi cig naaféq

1 Gannaaw loolu, naka la mbooloo ma dajaloo ba mat ay junniy junniy nit, di tancante, Yeesu tàmbalee wax jëmale ca taalibeem ya ne leen: «Moytuleen lawiiru Farisen ya, li di naaféq. 2 Amul dara lu nëbbu lu ñu warula biral, mbaa lu kumpa lu ñu warula siiwal. 3 Looloo tax lu ngeen wax ci biir lëndëm, dees na ko dégg ci leer. Lu ngeen déey nit ci biir néeg, dees na ko yégle ci kaw taax yi.

4 «Maa ngi leen koy wax, samay xarit, buleen ragal ñu mana rey yaram, ba noppi dootuñu mana def dara. 5 Dinaa leen wax nag ki ngeen wara ragal: ragal-leen ki nga xam ne bu reyee ba noppi, am sañ-sañu sànni ca sawara. Waaw, maa ngi leen koy wax, ragal-leen kooku. 6 Juróomi picci ramatu, ndax duñu ko jaay ci ñaari dërëm? Moona Yàlla fàttewul benn ci ñoom. 7 Seen kawari bopp sax waññees na leen. Kon buleen ragal dara, yéena gën ndiiraanu ramatu.

8 «Te maa ngi leen koy wax, képp ku ma nangu ci kanam nit ñi, Doomu nit ki dina la nangu ci kanam malaakay Yàlla yi. 9 Waaye ku ma gàntu ci kanam nit ñi, dinañu la gàntu ci kanam malaakay Yàlla yi. 10 Ku sosal Doomu nit ki, dinañu la baal, waaye kuy sosal Xel mu Sell mi, duñu la ko baal.

11 «Bu ñu leen yóbboo ca jàngu ya, ca kanam kilifa ya ak àttekat ya, buleen am xel ñaar ci li ngeen wara tontu ak nan ngeen wara tontoo, walla lu ngeen wara wax,

12 ndaxte Xel mu Sell mi dina leen xamal ca waxtu woowa
li ngeen wara wax.»

Léebu nit ku ñàkk xel ki

13 Am ca mbooloo ma ku ne Yeesu: «Kilifa gi, joxal
ndigal sama mag, mu sédd ma ci sunu ndono.» 14 Yeesu ne
ko: «Sama waay, kan moo ma fal àttekat ci seen kaw, walla
mu teg ma fi, ma di leen séddaleel seen alal?» 15 Noonu mu
ne leen ñoom ñépp: «Moytuleen bëgge, ndaxte bakkanu
nit ajuwul ci alalam, ak lu mu baree bare.»

16 Noonu mu dégtal leen wii léeb ne: «Dafa amoon waa
ju bare alal, te ay toolam nangu lool, 17 muy werante ci
xelam naan: "Nu ma wara def? Ndaxte amatuma fu ma
dajale sama ngóob mi." 18 Noonu mu ne: "Nii laay def:
daaneel sama sàq yi, defaraat yu gëna réy, ba man cee
dajale sama dugub ji ak sama am-am bépp. 19 Te dinaa
kañ sama bopp ne: 'Yaw mii, am nga alal ju bare ju mana
dem ay ati at; noppalal sa yaram, di lekk, di naan, tey bég.'
" 20 Waaye Yàlla ne ko: "Ñàkk xel! Guddig tey, dees na jël
sa bakkan. Kon li nga dajale lépp, ku koy moom?"

21 «Kiy dajale alal ngir boppam nag te amul dara ca
kanam Yàlla, lu mel nii moo lay dal.»

Wóolu Yàlla

22 Noonu Yeesu daldi ne taalibeem yi: «Loolu moo tax
maa ngi leen koy wax, buleen seen bakkan jaaxal, ci lu
ngeen wara lekk. Buleen jaaxle it ngir seen yaram ci lu
ngeen wara sol, 23 ndaxte bakkan moo gën lekk, te yaram
a gën koddaay. 24 Seetleen baaxoñ yi: duñu ji, duñu góob,
amuñu dencukaay, amuñu sàq, teewul Yàllaa ngi leen di
dundal. Céy ni ngeen ëppe maana picc yi! 25 Ana kan ci
yéen ci kaw njaaxleem, moo mana yokk waxtu ci àppam?
26 Su fekkee lu tuuti loolu rekk manuleen koo def, kon lu
tax ngeen di jaaxle ci li ci des?

27 «Seetleen ni tóor-tóori ñax mi di saxe. Duñu liggéey,
duñu ëcc, waaye maa ngi leen di wax ne Suleymaan sax ci
ndamam soluwul woon ni benn ci ñoom. 28 Yéen ñi néew
ngëm! Bu Yàlla woddee nii ñaxum tool yi, miy sax tey,
te bu subaa ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna wodd?
29 Buleen di wut lu ngeen di lekk walla lu ngeen di naan; te
buleen ci jaaxle. 30 Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo
koy wut. Te seen Baay xam na ne soxla ngeen ko. 31 Waaye
wutleen nguuram, te loolu lépp dina leen ko ci dollil.
32 «Buleen ragal dara, yéen coggal ju ndaw ji, ndaxte
dafa soob seen Baay, mu jagleel leen nguuram. 33 Jaayleen
seen alal, sarxe ko, ngir sàkku ay mbuusi xaalis yu dul
bënn, maanaam alal ju dul jeex ca laaxira; foofa sàcc du
ko jege te max du ko yàq. 34 Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa
xol nekk itam.

Farlu gi

35 «Takkuleen bu dëgër te bàyyi làmp yi tàkk. 36 Mel-
leen ni ay surga yuy xaar seen njaatige buy jóge ca céet
ga, ndax bu fëggee bunt ba, ñu ubbil ko ca saa sa. 37 Surga
yooyee seen njaatige fekkul ñuy nelaw, ba mu agsee,
ñoo gëna yeyoo ngërëm. Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
njaatige bi dina sol yérey waañ, wax leen ñu toog lekk,
ba noppi indil leen ñam wi. 38 Su fekkee seen njaatige ci
xaaju guddi lay ñëw sax, walla bu suuf seddee, te fekk leen
noonu, surga yooyu ñoo gëna yeyoo ngërëm. 39 Waaye
xamleen lii: bu boroom kër gi xamoon ban waxtu la sàcc bi
di ñëw, du ko bàyyi, mu toj këram. 40 Yéen itam taxawleen
jonn, ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci waxtu wu ngeen ko
séenuwul.»
41 Piyeer ne Yeesu: «Boroom bi, ndax dangay dég-
tal léeb wii ngir nun rekk walla ngir mbooloo mépp?»
42 Boroom bi ne ko: «Kan moo nekk surga bu takku te teey,
bu njaatigeem teg ci waa kër gi, ngir mu leen di dundal ci

jamono ji? 43 Bu njaatigeem ñëwee te gis mu def noonu,
surga boobu dina am ngërëm. 44 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, njaatige bi dina ko teg ci alalam jépp. 45 Waaye
su fekkee surga ba da ne ci xelam: “Sama njaatige day
yéexa ñëw,” ba tax mu tàmbalee dóor surga ya ca des ak
mbindaan ya, di lekk te di naan, di màndi, 46 kon njaatige
ba dina ñëw ci bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu
xamul. Dina ko dóor ay dóor yu metti, jox ko añub ñi
gëmul Yàlla.

47 «Surga bi xam bëgg-bëggu njaatigeem, te waajul
mbaa mu takku def ko, dinañu ko dóor dóor yu metti.
48 Waaye surga bi xamul bëgg-bëggu njaatigeem, te def lu
yelloo ay dóor, dinañu ko dóor dóor yu néew. Ku ñu jox lu
bare dees na la feyeeku lu bare. Ku ñu dénk lu bare, dees
na la laajaat lu ko ëpp.

Jàmm walla féewaloo ci biir nit ñi

49 «Damaa ñëw ngir indi sawara si ci àddina, te bëgg naa
xaat taal bi tàkk. 50 Fàww ñu sóob ma ci metit, te ba looluy
mat, duma noppalu. 51 Ndax dangeena xalaat ne damaa
ñëw ngir indi jàmm ci àddina? Déedéet. Maa ngi leen koy
wax, damaa ñëw ngir indi féewaloo. 52 Gannaaw-si-tey,
bu juróomi nit bokkee genn kër, dinañu féewaloo. Ñett
dinañu féewaloo ak ñaar ñi ci des, ñaar ñi féewaloo ak ñett
ñooñu. 53 Baay dina féewaloo ak doom, doom ak baayam.
Ndey dina féewaloo ak doomam ju jigéen; doom ju jigéen
ji ak ndeyam. Goro dina féewaloo ak soxnas doomam;
soxnas nit ak goroom.»

Lan mooy jamonoy tey jii

54 Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu ngeen gisee mu xiin
ci sowu, dangeen naan ca saa sa: “Dina taw,” te mooy
am. 55 Te bu ngeen yégee ngelaw liy uppe sudd, ngeen
ne: “Dina tàng tàngaay wu metti,” te mooy am. 56 Naaféq

yi ngeen doon! Man ngeena ràññee melow asamaan ak suuf, waaye lu tax manuleena ràññee li jamonoy léegi ji di tekki?
57 «Lu tax it dungeen àtteel seen bopp liy jëf ju jub?
58 Bu la nit jiiñee dara, ba ngeen ànd di dem ca àttekat ba,
nanga fexee juboo ak moom ci yoon wi. Lu ko moy, dina
la yóbbu ci yoon, yoon jébbal la ca loxoy alkaati ba, mu tëj
la. 59 Maa ngi la koy wax, doo génn foofa mukk te feyuloo
fiftin bi ci mujj.»

13

Ku tuubul bàkkaaram, sànku

1 Ca jamono jooju ay nit ñëw ca Yeesu, nettali mbirum
waa Galile, ya Pilaat reylu woon, jaxase seen deret ak
dereti mala, yi ñu rendi woon, jébbal leen Yàlla. 2 Mu
ne leen: «Mbaa du dangeena xalaat ne, waa Galile yooyu
dañoo gëna nekk bàkkaarkat ña ca des, ndax coono bi
ñu daj? 3 Maa ngi leen di wax ne du dëgg. Waaye su
ngeen tuubul seeni bàkkaar, dingeen sànku noonu, yéen
ñépp itam. 4 Te fukki nit ak juróom ñett ñooñu dee, bi
taaxum kaw ma ca goxu Silowe daanoo ci seen kaw, ndax
dangeena yaakaar ne ñoo gëna nekk ay tooñkat ñeneen
ñi dëkk Yerusalem yépp? 5 Maa ngi leen di wax ne du
dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar, dingeen
sànku noonu, yéen ñépp itam.»
6 Noonu mu daldi leen wax léeb wii: «Nit amoon na ci
toolam garab gu ñu naan figg. Benn bés mu ñëw di ko
raas-si, fekku fa benn doom. 7 Noonu mu ne surga ba:
“Ñetti at a ngii may ñëw di raas-si garab gii te duma ci
fekk dara. Gor ko. Lu tax muy xatal tool bi?” 8 Surga ba
ne ko: “Sang bi, bàyyiwaat ko fi at mii. Dinaa wàqi taat wi,
def ci tos. 9 Xëy na dina meññi. Bu ko deful, nga gor ko.”»

Yeesu faj na jigéen ju xuuge ci bésub noflaay bi

10 Benn bésub noflaay Yeesoo ngi doon jàngle ci ab
jàngu. 11 Amoon na fa jigéen ju rab jàppoon, ba feebarloo
ko lu wara mat fukki at ak juróom ñett; dafa xuuge woon
te manul woona siggi dara. 12 Bi ko Yeesu gisee, mu woo
ko ne ko: «Soxna si, sa feebar deñ na.» 13 Noonu mu teg
ko ay loxoom, soxna sa siggi ca saa sa, di màggal Yàlla.
14 Waaye njiitu jàngu ba mer, ndax li Yeesu fajoon nit ca
bésub noflaay ba, mu ne mbooloo ma: «Am na juróom
benni fan yu nit ñi wara liggéey. Kon war ngeena ñëw faju
ci bés yooyu, waaye du ci bésub noflaay bi.» 15 Boroom bi
ne ko: «Naaféq yi! Ndax bésub noflaay bi, kenn ku nekk
ci yéen du yiwee ca gétt ga yëkkam walla mbaamam ngir
wëggi ko? 16 Jigéen jii nag bokk ci askanu Ibraayma te
Seytaane tënk ko fukki at ak juróom ñett, ndax kenn waru
koo yiwi ci bésub noflaay bi?»
17 Naka la wax loolu, noonam yépp daldi rus, waaye
mbooloo mi di bég ci jëf yu yéeme, yi mu doon def yépp.

Léebu doomu fuddën gi

18 Noonu Yeesu neeti: «Lan la nguuru Yàlla di nirool?
Lan laa ko mana méngaleel? 19 Mi ngi mel ni doomu
fuddën gu nit jël, ji ko ci toolam. Mu sax, nekk garab, ba
picci asamaan ñëw, tàgg ciy caram.»

Léebu lawiir bi

20 Mu neeti: «Lan laa mana méngaleek nguuru Yàlla?
21 Mi ngi mel ni lawiir bu jigéen jël, jaxase ko ak ñetti
andaari fariñ, ba kera tooyal bépp di funki.»

Bunt bu xat bi

22 Yeesoo ngi doon jaar ci ay dëkk yu mag ak yu ndaw,
di jàngle te jublu Yerusalem. 23 Am ku ko ne: «Boroom
bi, ndax ñiy mucc ñu néew lay doon?» Yeesu ne leen:
24 «Defleen seen kem kàttan, ngir dugg ci bunt bu xat bi,
ndaxte maa ngi leen koy wax, ñu bare dinañu jéema dugg,

waaye duñu ko man. 25 Jamono dina ñëw, ju boroom kër
gi di jóg, tëj buntam. Dingeen nekk ci biti di fëgg naan:
“Boroom bi, ubbil nu!” Mu ne leen: “Xawma fu ngeen
bokk.” 26 Bu ko defee ngeen naan: “Noo doon bokk di lekk
ak a naan, te jàngle nga ci sunuy pénc.” 27 Mu ne leen:
“Nee naa leen xawma fu ngeen bokk. Yéen ñépp soreleen
ma, defkati lu bon yi!” 28 Foofa dingeen jooy, di yéyu, bu
ngeen gisee seeni maam Ibraayma, Isaaxa, Yanqóoba ak
yonent yépp ci nguuru Yàlla, te ñu dàq leen ca biti. 29 Ay
nit dinañu jóge penku ak sowu, nor ak sudd, ñëw, bokk
lekk ci ñam, yi Yàlla di joxe ci nguuram. 30 Noonu ñenn ci
ñi mujj ñooy jiituji; te ci ñi jiitu, ñooy mujji.»

Dinañu yàq Yerusalem

31 Ca jamono jooja ay Farisen ñëw ca Yeesu ne ko:
«Jógeel fii, dem feneen, ndaxte Erodd a ngi lay wuta rey.»
32 Noonu mu ne leen: «Demleen ne bukki boobu ne ko:
“Xoolal, maa ngi dàq rab yi tey wéral nit ñi tey ak suba.
Ca ñetteelu fan ba, ma àgg fa ma Yàlla jëmale.” 33 Waaye
fàww ma dox sama itte tey, suba ak gannaaw suba, ndaxte
wareesula reye ab yonent feneen fu dul Yerusalem.

34 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy rey yonent yi, tey
sànni ay doj ndaw yi, ba ñu dee, aka maa bëggoona dajale
say doom, ni ginaar di uufe ay cuujam te nanguwuleen!
35 Kon nag Yàlla dina bërgël seen kër. Te maa ngi leen koy
wax, dungeen ma gisati, ba kera ngeen ne: “Yaw miy ñëw
ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!”»

14

Yeesu ca kërug Farisen

1 Benn bésub noflaay Yeesu dem ci këru benn kilifag
Farisen yi, ngir lekke fa. Nit ñaa ngi ko doon xool bu
baax. 2 Faf am ca kanamam nit ku feebaroon, ay tànkam

newi. 3 Yeesu yékkati baatam, ne xutbakat ya ak Farisen
ya: «Ndax jaadu na, nu faj ci bésub noflaay bi?»
4 Waaye ñépp ne cell. Yeesu daldi laal jarag ja, faj ko, ba
noppi ne ko mu ñibbi. 5 Gannaaw loolu mu ne leen: «Ku sa
doom walla sa yëkk daanu ci teen, ndax doo dem génneji
ko ca saa sa, fekk sax bésub noflaay la?» 6 Amuñu woon
dara lu ñu ciy teg.
7 Yeesu gis ni gan yi doon tànne toogu yu yiw yi, mu
daldi leen wax léeb wii: 8 «Bu ñu la wooyee ci xewu céet,
bul jël toogu bu yiw. Man na am woo nañu it nit ku la
ëpp daraja. 9 Kon ki leen woo yéen ñaar ñépp man na ñëw
ci yaw ne la: “Joxal toogu bi nit kii.” Noonu dinga rusa
dem ca toogu bu gannaawe ba. 10 Waaye bu ñu la wooyee,
demal ca toogu bu gannaawe ba. Bu ko defee ki la woo, bu
agsee ne la: “Sama xarit, àggal ca kaw.” Loolu dina la sagal
ci ñi nga toogandool ci lekkukaay bi. 11 Ndaxte képp kuy
yékkatiku dees na la suufeel, te kuy suufeelu, ñu yékkati
la.»
12 Noonu Yeesu ne ki ko woo woon lekk: «Boo dee woote
añ walla reer, bul woo rekk say xarit, say doomi ndey, say
bokk, walla say dëkkandoo yu am alal. Lu ko moy ñooñu
itam dinañu la woo, fey la bor bi. 13 Waaye boo dee woote
lekk, wool néew doole yi, làggi yi, lafañ yi ak gumba yi.
14 Soo ko defee, dinga barkeel, ndaxte duñu la ko mana
fey, waaye dinga jot sag pey, bés bi ñi jub di dekki.»

Léebu ñiy jégglu ci ngan gi

15 Bi mu déggee wax yooyu, kenn ca gan ya ne Yeesu:
«Kiy lekk ci ñam, yi Yàlla di joxe ci nguuram, barkeel nga!»
16 Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit ku togglu ay ñam, woo ay
nit ñu bare. 17 Bi waxtuw lekk jotee mu yónni surga ca ña
muy ganale, fàttali leen: “Man ngeena ñëw, ndaxte lépp
sotti na léegi.”

18 «Waaye ñu tàmbali di jégglu ci ngan gi ñoom ñépp.
Ku jëkk ka ne ko: “Damaa jënd tool léegi, te fàww ma dem
seeti ko. Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma.” 19 Keneen
ne: “Damaa jënd léegi fukki yëkk, te damay dem nii, jéem
leena beyloo ba xam. Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma.”
20 Keneen ne ko: “Damay sooga takk jabar, looloo tax
duma mana ñëw.”
21 «Surga ba dellu ca njaatigeem nettali ko loolu lépp.
Noonu boroom kër ga mer, daldi ne surga ba: “Demal
gaaw ca pénc ya ak ca mbedd ya ca dëkk ba, te indil ma
fii néew doole yi, ñu làggi ñi, gumba yi ak lafañ yi.”
22 «Surga ba ñëwaat ne ko: “Sang bi, def naa li nga ma
sant, waaye bérab bi feesul.” 23 Noonu njaatige ba ne ko:
“Génnal dëkk bi te dem ca yoon ya ak ca tool ya, xiir nit
ñi, ñu duggsi, ngir sama kër fees. 24 Maa ngi leen koy wax,
ci ñi ma woo woon ci sama reer bi, kenn du ci ñam.”»

Ab taalibe war na dëddu lépp, topp Yeesu

25 Am mbooloo yu réy yu toppoon ci Yeesu, ba muy dem
ca yoon wa. Mu geestu ne leen: 26 «Képp ku ñëw ci man
te gënalu ma ko baayam, yaayam, soxnaam, ay doomam,
ay magam ak ay rakkam, walla sax bakkanam, du mana
nekk sama taalibe. 27 Képp koo xam ne nanguwuloo ñàkk
sa bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te nga topp ma,
doo mana nekk sama taalibe. 28 Su kenn ci yéen bëggee
tabax taaxum kaw, ndax du jëkka toog, xalaat ñaata la ko
wara dikke, ngir seet ba xam ndax am na xaalis bu mana
àggale liggéey bi? 29 Lu ko moy, su yékkatee fondamaa bi
te manu koo àggale, ñi koy gis dinañu ko ñaawal, naan ko:
30 “Waa jii dafa tàmbalee tabax, waaye manu koo àggale.”
31 Walla boog ban buur mooy dugg ci xare ak beneen buur
te jëkkula toog, seet ba xam moom ak fukki junniy xarekat
man na xeex ak kiy ñëw ak ñaar fukki junniy xarekat?
32 Su ko manul, dafay yónni ndaw ca beneen buur ba, fi

ak ma ngay sore, ngir ñu juboo. 33 Naka noonu itam ku
nekk ci yéen, bu dëdduwul li mu am lépp, du mana nekk
sama taalibe.
34 «Xam ngeen nag ne xorom lu baax la, waaye bu
sàppee, nan lañu koy delloo cafkaam? 35 Du jariñ suuf, te
du nekk tos. Dañu koy sànni ca biti. Déglul bu baax, yaw
mi am ay nopp.»

15

Léebu xar mu réer ma

1 Ay juutikat ak ay boroom bàkkaar daan jegesi Yeesu
ngir déglu ko. 2 Farisen ya ak xutbakat ya di ñurumtu
naan: «Waa jii mi ngi nangoo nekk ak ay boroom bàkkaar
ak a lekkandook ñoom!» 3 Noonu Yeesu daldi leen wax
léeb wii ne leen: 4 «Kan ci yéen soo amoon téeméeri xar,
te benn réer ci, nooy def? Ndax doo bàyyi ca parlukaay ba
juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent, toppi ma réer,
ba gis ko? 5 Te boo ko gisee, dinga ko gàddu ak bànneex,
yóbbu ko kër ga. 6 Boo àggee ca kër ga, dinga woo say xarit
ak say dëkkandoo ne leen: “Kaayleen bànneexu ak man,
ndaxte gis naa sama xar ma réeroon.”
7 «Maa ngi leen di wax lii: ci noonule, dina am mbég ci
asamaan, bu benn bàkkaarkat tuubee ay bàkkaaram. Te
mbég moomu mooy ëpp mbég, mi fay am, ngir juróom
ñeent fukk ak juróom ñeent ñu jub, te soxlawuñoo tuub
seeni bàkkaar.

Léebu xaalis bu réer ba

8 «Te it bu jigéen dencoon fukki libidoor, benn réer ca,
nu muy def? Ndax du taal ab làmp, bale kër ga, seet fu
nekk, ba gis ko? 9 Bu ko gisee, dina woo ay xaritam ak
ay dëkkandoom ne leen: “Kaayleen bànneexu ak man,
ndaxte gis naa sama alal ja réeroon.” 10 Maa ngi leen di

wax lii: ci noonule la malaakay Yàlla yi di ame mbég ci
benn bàkkaarkat bu tuubee ay bàkkaaram.»

Doom ju réer ja

11 Yeesu dellu ne leen: «Dafa amoon góor gu am ñaari
doom. 12 Benn bés caat ma ne baay ba: “Baay, damaa
bëggoon, nga jox ma li may wara féetewoo ci ndono li.”
Noonu baay ba daldi leen séddale alalam. 13 Ay fan yu
néew gannaaw gi, caat ma fab yëfam yépp, dem ca réew
mu sore, yàq fa alalam ci topp nafsoom. 14 Bi mu sànkee
alalam jépp, xiif bu metti dal ca réew ma, mu tàmbalee
ñàkk. 15 Mu dem nag, di liggéeyal ku dëkk ca réew ma,
kooku yebal ko ca ay toolam ngir mu sàmm mbaam-xuux
ya. 16 Mu xiif ba bëgga lekk ca ñamu mbaam-xuux ya,
ndaxte kenn mayu ko dara. 17 Mujj xelam délsi, mu ne:
“Sama baay am na ay surga yu bare, te dañuy lekk ba suur.
Man nag maa ngi fii di bëgga dee ak xiif! 18 Damay jóg,
dem ca sama baay ne ko: ‘Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ naa
la; 19 yeyootumaa nekk sa doom; boole ma ci say surga.’ ”
20 «Mu daldi jóg, jëm kër baayam. Waaye bi muy
soreendi kër ga, baayam séen ko, yërëm ko, daldi daw
laxasu ko, fóon ko. 21 Doom ja ne ko: “Baay, tooñ naa
Yàlla, tooñ naa la; yeyootumaa nekk sa doom.” 22 Waaye
baay ba ne ay surgaam: “Gaawleen indi mbubb, mi gëna
rafet, solal ko ko. Te ngeen roof ab jaaro ci loxoom te solal
ko ay dàll. 23 Indileen sëllu wu duuf wa te rey ko, nu lekk
te bànneexu; 24 ndaxte sama doom jii dafa dee woon te
dundaat na, dafa réeroon te feeñ na.” Noonu ñu tàmbalee
bànneexu.
25 «Fekk booba taaw baa nga woon ca tool ya. Bi mu
ñëwee, ba jub kër ga, mu dégg ñuy tëgg, di fecc. 26 Mu
daldi woo kenn ca surga ya nag, laaj ko lu xew. 27 Mu ne
ko: “Sa rakk moo délsi, te sa baay rey na sëllu wu duuf wa,
ndaxte ñibsi na ci jàmm.”

28 «Ci kaw loolu taaw ba daldi mer, baña dugg ca kër ga.
Baayam daldi génn, ngir ñaan ko mu dugg. 29 Waaye taaw
ba wax baayam ne ko: “Seetal ñaata at laa la liggéeyal, mel
ni jaam, te masumaa moy sa ndigal, waaye yaw, masuloo
ma may sax tef, ngir ma bànneexu, man ak samay xarit.
30 Waaye bi sa doom jii dikkee, moom mi yàq sa alal ci
ndoxaan, reyal nga ko sëllu wu duuf wi.” 31 Noonu baay
bi ne ko: “Sama doom, yaa ngi ak man bés bu nekk, te li
ma am lépp, yaa ko moom. 32 Waaye war nanoo bànneexu
te bég, ndaxte sa rakk jii dafa dee woon te dundaat na,
dafa réeroon te feeñ na.”»

16

Léebu bëkk-néeg bu njublaŋ bi

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Benn boroom alal moo
amoon bëkk-néeg bu ñu jiiñ ne dafay pasar-pasaree alal
ji. 2 Waa ja woo ko ne ko: “Li may dégg ci yaw mooy lan?
Leeralal ma ni nga liggéeye ak sama alal, ndaxte dootoo
nekkati sama bëkk-néeg.”

3 «Bëkk-néeg bi di xalaat naan: “Nu may def nag, segam
sama njaatige dafa may dàq ci liggéey bi mu ma joxoon?
Dem beyi? Awma kàttanam. Yelwaani? Rus naa ko.
4 Xam naa ni may def, ba su ma ñàkkee sama liggéey, ay
nit fat ma.” 5 Noonu mu daldi woolu kenn ku nekk ca
ña ameeloon njaatigeem bor. Ka jëkka ñëw, mu ne ko:
“Ñaata nga ameel sama njaatige?” 6 Mu ne ko: “Téeméeri
bidoŋi diwu oliw.” Bëkk-néeg ba ne ko: “Sa kayit a ngii.
Toogal fii gaaw te bind juróom fukk.” 7 Mu neeti keneen:
“Yaw nag, ñaata nga ko ameel?” Mu ne ko: “Téeméeri
saakuy pepp.” Bëkk-néeg ba ne ko: “Sa kayit a ngii. Bindal
juróom ñett fukk.” 8 Njaatige ba nag daldi naw ni bëkk-
néeg bu njublaŋ boobu muuse woon. Ndaxte ñi bokk ci

àddina ñoo gëna muus ci li ñu jote ci seen diggante ak seen moroom, ba raw ñi bokk ci leeru Yàlla.»

9 Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen di wax lii: sàkkuleen
ay xarit jaare ko ci alalu àddina, ngir bu alal nekkatul, ñu
man leena fat ca dal yu sax ya. 10 Nit ku maandu ci yëf yu
néew, dina maandu itam ci yu bare. Ku jubadi ci yëf yu
néew, du jub ci yu bare. 11 Su fekkeente ne nag jubuleen ci
alalu àddina, kon ku leen di dénk alal ju wóor ji? 12 Te su
ngeen maanduwul ci alal ji ngeen moomul, kon ku leen di
jox alal ji ngeen moom?

13 «Benn jaam manula jaamoondoo ñaari sang; fàww
nga bañ kii, bëgg ki ci des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb
ki ci des. Manuleena boole jaamu Yàlla ak jaamu Alal.»

14 Farisen yi déglu li Yeesu doon wax lépp, tàmbali di ko
reetaan, ndaxte ñu bëggoon xaalis lañu. 15 Waaye Yeesu
ne leen: «Yéen yéena ngi fexee jub ci kanam nit ñi waaye
Yàlla xam na seen xol. Ndaxte li nit ñiy fonk, Yàlla sib na
ko.

16 «Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi ñu ngi fi woon
ba kera Yaxya di ñëw. La ko dale foofa nag, yégle nañu
xibaaru jàmm bi ci nguuru Yàlla, te ñépp a ngi góor-
góorlu, ngir dugg ci. 17 Waaye nag asamaan ak suuf jóge fi
moo gëna yomb randal wenn rëdd ci arafu yoonu Musaa.

18 «Ku fase sa soxna, ba noppi takk keneen, njaaloo nga,
te ku takk jigéen ju jëkkëram fase, njaaloo nga.

Boroom alal ji ak Lasaar

19 «Dafa amoon boroom alal juy sol yére yu rafet te jafe,
tey dund bés bu set dund gu neex. 20 Fekk miskin mu
ñuy wax Lasaar daan tëdd ca buntu këram, fees dell ak
ay góom, 21 te bu sañoon, di lekk ci desiti ñam wiy rot ci
lekkukaayu boroom alal ji. Xaj yi sax daan nañu ñëw, di
mar ay góomam.

22 «Noonu miskin ma dee, malaaka yi yóbbu ko ca wetu
Ibraayma. Boroom alal ja itam dee, ñu suul ko. 23 Bi ñu
koy mbugal ca sawara, mu téen, séen fu sore Ibraayma
ak Lasaar ci wetam. 24 Noonu mu yuuxu ne: “Maam
Ibraayma, yërëm ma! Yebalal Lasaar, mu sëpp catul
baaraamam ci ndox, seralal ma sama làmmiñ, ndaxte maa
ngi sonn lool ci sawara sii!” 25 Ibraayma ne ko: “Sama
doom, fàttalikul ne jot nga sa bànneex ci àddina, fekk
Lasaar dëkk ci tiis. Looloo tax xolam sedd fii, yaw nag,
ngay sonn. 26 Rax-ca-dolli it am na kàmb gu xóot sunu
diggante ak yéen, ba tax ñi bëgga jóge fii jëm ci yéen, walla
ñi bëgga jóge foofu jëmsi ci nun, duñu ko man.”
27 «Noonu boroom alal ja ne: “Kon nag maam, maa ngi
lay ñaan, nga yebal Lasaar ca sama kër baay, 28 ndaxte am
naa fa juróomi rakk. Na leen artu, ngir ñu baña ñëw ñoom
itam ci bérabu metit wii.” 29 Ibraayma ne ko: “Say doomu
baay, ñu ngeek yoonu Musaa ak téerey yonent yi. Nañu
leen déggal.” 30 Boroom alal ja ne ko: “Déedéet, maam
Ibraayma, waaye su kenn dekkee, dem ca ñoom, dinañu
tuub seeni bàkkaar.” 31 Waaye Ibraayma ne ko: “Su ñu
dégluwul Musaa ak yonent yi, kon ku dekki sax, du tax
ñu gëm.”»

17

Bàkkaar, ngëm, ak warugaru jaam

1 Yeesu waxaat ay taalibeem ne leen: «Fiir yuy yóbbe
nit bàkkaar manta ñàkk, waaye toroxte dal na ki koy lal.
2 Ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ci géej moo gën
ci moom muy daaneel ci bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ci
ñii. 3 Wottuleen seen bopp.
«Bu sa mbokk tooñee, yedd ko. Bu réccoo, baal ko. 4 Te
su la tooñee juróom ñaari yoon ci bés bi, te ñëw ci yaw
juróom ñaari yoon ne la: “Tuub naa ko,” nanga ko baal.»

5 Ndaw ya wax Boroom bi ne ko: «Yokkal sunu ngëm.»
6 Boroom bi ne leen: «Su ngeen amee ngëm gu tuuti
sax niw peppu fuddën, kon dingeen mana ne garab gii:
“Buddeekul, dem jëmbëtu ca géej ga,” te dina def li ngeen
wax.
7 «Kan ci yéen bu amoon surga bu beyi walla bu sàmmi
ba ñëw, ndax dafa ko naa: “Kaay lekk”? 8 Déedéet. Xanaa
kay da ko naan: “Defaral ma reer bi. Takkul te tibbal ma,
ba ma lekk te naan, ba noppi nga doora lekk te naan.”
9 Li surga ba topp ndigal, ndax tax na mu yelloo ngërëm?
Déedéet. 10 Noonu yéen itam bu ngeen toppee li ñu leen
sant lépp ba noppi, dangeena war ne: “Ay surga rekk lanu.
Sunu warugar lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

11 Bi muy dem Yerusalem ba tey, Yeesu jaar ci dig wiy
xàjjale Samari ak Galile. 12 Bi muy jub benn dëkk, fukki
gaana ñëw, dogale ko. Ñu taxaw dànd ko, di wax ca kaw
naan: 13 «Yeesu, kilifa gi, yërëm nu!» 14 Naka la leen Yeesu
di gis, naan leen: «Demleen won seen bopp sarxalkat ya.»
Bi ñuy dem, ñu daldi set. 15 Kenn ci ñoom gis ne wér
na, daldi dëpp, di màggal Yàlla ak baat bu xumb. 16 Mu
dëpp jëëm ca tànki Yeesu, di ko gërëm. Fekk nitu Samari
la woon. 17 Noonu Yeesu daldi ne: «Xanaa du fukk yépp a
wér? Ana juróom ñeent ña nag? 18 Amul kenn ci ñoom ku
ñëw gërëm Yàlla ku dul doxandéem bii!» 19 Noonu Yeesu
ne ko: «Jógal dem; sa ngëm faj na la.»

Li xew bu Doomu nit ki ñëwee

20 Farisen yi laaj Yeesu ne ko: «Kañ la Yàlla di tëral
nguuram?» Mu ne leen: «Bu Yàlla di wàcce nguuram ci
nit ñi, kenn du ko mana teg bët. 21 Duñu mana wax it
ne: “Xool-leen, mi ngi fii,” walla: “Ma nga fale,” ndaxte
nguuru Yàlla wàcc na ci seen biir.»

22 Noonu mu ne taalibe ya: «Jamono dina ñëw, fu ngeen
di bëgga gis su doon sax benn fan ci jamono ju Doomu nit
ki di ñëw, waaye dungeen ko gis. 23 Dees na leen ne: “Mi
ngi fii!” walla: “Ma nga fale!” Buleen dem, mbaa ngeen di
leen topp. 24 Ndaxte ni melax naan ràyye ci asamaan, di
leeral gii wet, ba ca gee, noonu it la Doomu nit ki di mel
ci bésam. 25 Waaye balaa booba fàww mu sonn lool te niti
jamono jii dëddu ko.
26 «La xewoon ca bési Nóoyin, dina xewaat ci bési
Doomu nit ki. 27 Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan, di jël
jabar ak a séyi, ba bés ba Nóoyin duggee ca gaal ga. Noonu
mbënn ma ñëw, rey leen ñoom ñépp.
28 «Dina mel it ni la xewoon ca bési Lóot. Nit ñaa ngi
doon lekk ak di naan, di jënd ak di jaay, di ji ak di tabax.
29 Waaye bés ba Lóot génnee Sodom, Yàlla tawloo sawara
ak tamarax, rey leen ñoom ñépp. 30 Noonu lay mel, bés bu
Doomu nit kiy feeñ.
31 «Ca bés boobee ku nekk ca kaw kër ga te ay bagaasam
nekk ca biir, bumu wàcc jëli leen. Te it ku nekk ca tool ya,
bu mu ñibbi. 32 Fàttalikuleen soxnas Lóot! 33 Kuy wuta
rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ko ñàkk, dinga
dund. 34 Maa ngi leen koy wax: ca jamono jooju, ñaar
dinañu bokka tëdd guddi, dees na yóbbu kenn ki, bàyyi ka
ca des. 35-36 Ñaari jigéen dinañu wolandoo, dees na yóbbu
kenn ci, bàyyi ka ca des.»
37 Taalibe yi ne Yeesu: «Fu loolu di xewe, Boroom bi?»
Yeesu ne leen: «Fa médd nekk, la tan yiy dajee.»

18

Léebu àttekat bi ak jigéen ju jëkkëram faatu

1 Noonu Yeesu wax leen itam léeb wii ngir xamal leen
ne war nañoo sax ci ñaan te baña xàddi. 2 Nee na: «Dafa
amoon cib dëkk, benn àttekat bu ragalul Yàlla te faalewul

mbindeef. 3 Amoon na itam ca dëkk ba jigéen ju jëkkëram
faatu ju daan faral di ñëw ci moom, naan ko: “Àtte ma
ak sama noon!” 4 Àttekat ba bañ lu yàgg, waaye am bés
mu ne ci xelam: “Ragaluma Yàlla te faalewuma mbindeef,
5 waaye jigéen jii lakkal na ma; kon dinaa ko àtte, ngir mu
bañatee ñëw sonal ma. Dina rey ak ay wax.”»
6 Boroom bi tegaat ca ne: «Dégluleen bu baax li àttekat
bu bon boobu wax; 7 ndax Yàlla du àtte jub mbooloom mi
mu tànn te ñu koy ñaan wall guddi ak bëccëg? Ndax dina
leen xaarloo? 8 Maa ngi leen koy wax, dina leen àtte jub
ci lu gaaw. Waaye bu Doomu nit ki ñëwee, ndax dina fekk
ngëm ci àddina?»

Léebu Farisen bi ak juutikat bi

9 Yeesu waxaat léeb wii nit, ñi foog ne jub nañu tey
xeeb ñi ci des. 10 Mu ne: «Dafa amoon ñaari nit ñu dem
ca kër Yàlla ga, di ñaan. Kenn ki ab Farisen la, ki ci des
juutikat. 11 Farisen baa nga taxaw di ñaan ci xelam naan:
“Yaw Yàlla, maa ngi lay sant ci li ma melul ni ñeneen ñiy
sàcc, di def lu jubadi te di njaaloo, rawatina juutikat bii.
12 Ayu-bés gu nekk damay woor ñaari yoon, di joxe asaka
ci lépp lu ma wut.”
13 «Juutikat ba moom, ma nga taxaw fu sore te bëggula
siggi sax, xool ca asamaan. Waaye ma ngay fëgg dënnam
te naan: “Yaw Yàlla, yërëm ma, man miy bàkkaarkat.”»
14 Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen koy wax, nit kooku, ba
muy ñibbi këram, moom la Yàlla àtte ni ku jub, waaye du
Farisen ba. Ndaxte képp kuy yékkatiku dees na la suufeel,
te kuy suufeelu, ñu yékkati la.»

Liir yi

15 Amoon na ay nit, ñuy indil Yeesu ay liir, ngir mu teg
leen ay loxoom. Bi taalibe ya gisee loolu, ñu gëdd leen.
16 Waaye Yeesu woo leen ne: «Bàyyileen xale yi, ñu ñëw

ci man, te buleen leen tere, ndaxte ñu mel ni ñoom ñoo
yelloo nguuru Yàlla. 17 Ci dëgg, maa ngi leen koy wax, ku
woyoful ni xale, nangu nguuru Yàlla, doo ci mana dugg.»

Njiitu Yawut bu bare alal

18 Benn njiitu Yawut laaj Yeesu ne ko: «Kilifa gu baax gi,
lu ma wara def, ba am wàll ci dund gu dul jeex?» 19 Yeesu
ne ko: «Lu tax nga wooye ma ku baax? Yàlla rekk a baax.
20 Xam nga ndigal yi: "Bul njaaloo, bul bóome, bul sàcc,
bul seede lu dul dëgg, teralal sa ndey ak sa baay."» 21 Njiit
la ne ko: «Loolu lépp sàmm naa ko li dale ci sama ndaw
ba tey.» 22 Bi Yeesu déggee loolu, mu ne ko: «Lenn rekk
moo la dese. Jaayal li nga am lépp, séddale ko miskin yi
te dinga woomle ca asamaan; boo noppee, nga ñëw topp
ci man.» 23 Bi nit ka déggee loolu, mu am tiis, ndaxte ku
bare woon alal la. 24 Yeesu xool ko, daldi ne: «Boroom
alal, dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu! 25 Giléem jaar
ci bën-bënu puso moo gëna yomb boroom alal dugg ci
nguuru Yàlla.» 26 Ñi doon déglu daldi ne: «Kon nag ku
mana mucc?» 27 Yeesu ne leen: «Li të nit ñi, tëwul Yàlla.»
28 Noonu Piyeer ne: «Nun de, dëddu nanu li nu am lépp,
topp la.» 29 Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
képp ku dëddu kër walla soxna walla ay doomi ndey walla
ay waajur walla ay doom ngir nguuru Yàlla, 30 dinga am
tey jii ay yooni yoon, ak dund gu dul jeex ëllëg.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

31 Yeesu wéetoo ak fukki taalibe yi ak ñaar ne leen:
«Nu ngi dem Yerusalem, te li yonent yi bindoon lépp ci
mbirum Doomu nit ki dina mat. 32 Dinañu ko jébbal ñi dul
Yawut, ñu ñaawal ko, saaga ko, tifli ci kawam. 33 Gannaaw
bu ñu ko dóoree ay yar ba noppi, dinañu ko rey, waaye ca
ñetteelu fan ba dina dekki.»

34 Waaye taalibe ya dégguñu li mu leen doon wax;
kàddu yooyu ump na leen, te xamuñu li waxi Yeesu yooyu
tekki.

Yeesu faj na ku gumba

35 Bi Yeesu di agsi dëkku Yeriko, am gumba gu toogoon
ca wetu yoon wa, di yelwaan. 36 Naka la gumba ga dégg
mbooloo di jàll, mu laaj lan moo xew. 37 Ñu wax ko ne:
«Yeesum Nasaret moo fay jaar.» 38 Noonu mu yuuxu ne:
«Yeesu, Sëtu Daawuda, yërëm ma!» 39 Ñi jiitu woon gëdd
ko, ngir mu noppi. Waaye muy gëna yuuxu naan: «Sëtu
Daawuda, yërëm ma!» 40 Noonu Yeesu taxaw, santaane
ñu indil ko ko. Bi mu jegesee, Yeesu laaj ko ne: 41 «Loo
bëggoon ma defal la ko?» Mu ne ko: «Sang bi, damaa
bëgga gis.» 42 Noonu Yeesu ne ko: «Na say bët gis! Sa
ngëm faj na la.» 43 Ca saa sa mu daldi gis. Noonu mu topp
ci Yeesu, di màggal Yàlla. Mbooloo mépp gis loolu, di sant
Yàlla.

19

Yeesu dugg na ca kër Sase

1 Yeesu dugg na Yeriko, jaar ca dëkk ba, di dem. 2 Waaye
amoon na fa waa ju ñuy wax Sase. Njiitu juutikat la, te di
ku bare alal. 3 Bëgg na gis kan mooy Yeesu, waaye dafa
gàtt lool, ba manu koo gis ndax mbooloo ma. 4 Noonu mu
daw, jiituji ca yoon wa, yéeg ci genn garab ngir gis Yeesu,
ndaxte foofa la naroona jaar. 5 Bi Yeesu dikkee ba tollook
garab ga nag, mu téen ne ko: «Sase, wàccal gaaw, ndax tey
sa kër laa wara dal.»
6 Sase daldi gaawantu wàcc, ganale ko ak mbég. 7 Ñépp
gis loolu, di ñurum-ñurumi naan: «Mi ngi dal cig këru
boroom bàkkaar.» 8 Waaye Sase taxaw ne Boroom bi:
«Déglul Boroom bi, dogu naa may sama genn-wàllu alal
miskin yi, te lu ma masa njublaŋ nit, jël alalam, dinaa ko

fey ñeenti yoon lu ni tollu.» 9 Yeesu ne ko: «Mucc gi wàcc
na tey ci kër gii, ndaxte nit kii, ci askanu Ibraayma la bokk
itam. 10 Ndaxte Doomu nit ki ñëw na, ngir seet te musal
ñi réer.»

Léebu surga, ya buur bi dénk xaalisam

11 Bi nit ñi doon déglu kàddu yooyu, Yeesu teg ca léeb,
ndaxte jege woon na Yerusalem, te ñoom foogoon nañu
ne nguuru Yàlla dafay daldi feeñ ca saa sa. 12 Mu ne nag:
«Dafa amoon boroom juddu bu rafet bu demoon ci réew
mu sore, ngir ñu fal ko buur te mu délsiwaat. 13 Noonu
mu woo fukk ci ay surgaam, jox ku nekk benn libidoor*,
ne leen: "Liggéeyleen ci, ba may ñibsi." 14 Waaye waa ré-
wam bëgguñu ko. Noonu ñu yónni ndaw ci gannaawam
ne: "Bëggunu nit kii yilif nu."

15 «Bi ñu ko falee buur nag, ba mu délsi, mu woolu
surga, ya mu joxoon wurus wa, ngir xam nan lañu ci
liggéeye. 16 Ku jëkk ka ñëw ne ko: "Sang bi, sa libidoor
bii jur na fukki libidoor." 17 Buur ba ne ko: "Def nga lu
baax, surga bu baax nga. Segam wone nga ne takku nga
ci lu tuuti, falul ci fukki dëkk." 18 Surga ba ca topp ñëw
ne: "Sang bi, sa libidoor ba indi na juróomi libidoor."
19 Buur ba ne ko: "Yaw, falul ci juróomi dëkk." 20 Keneen
ñëw ne: "Sang bi, sa libidoor baa ngi nii. Dama koo
fasoon ci sekkit, denc ko. 21 Dama laa ragaloon, ndaxte ku
néeg nga. Dangay nangu loo dénkaanewul, di dajale loo
jiwul." 22 Buur ba ne ko: "Ci say wax laa lay àtte, surga
bu bon bi! Xamoon nga ne, nit ku néeg laa, di nangu
lu ma dénkaanewul, te dajale lu ma jiwul. 23 Lu tax nag
yóbbuwoo sama xaalis ca denckati xaalis ya? Bés bu ma
ñëwee nag, ma mana jot sama xaalis ak la mu jur."

* **19:13** Maanaam mina. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

24 «Ci kaw loolu mu ne ña taxawoon ca wetam: “Nan-
guleen libidoor bi ci moom, jox ko boroom fukki libidoor
yi.” 25 Ñu ne ko: “Sang bi, am na fukki libidoor ba noppi.”
26 Buur ba ne leen: “Maa ngi leen koy wax, ku am, dinañu
la dolli, waaye ku amul, li nga am as néew sax, dinañu ko
nangu. 27 Waaye sama noon yi, ñi bëggul woon ma doon
seen buur, indileen fii, rey leen ci sama kanam.”»

Yeesu dugg na Yerusalem

28 Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa daldi jiitu,
jëm Yerusalem. 29 Bi muy jege dëkki Betfase ak Betani, ci
wetu tund wu ñuy wax tundu Oliw ya, Yeesu yebal ñaar ci
ay taalibeem, 30 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci kanam. Bu
ngeen fa duggee, dingeen fa gis cumbur gu kenn masula
war. Yiwileen ko, indi. 31 Bu leen kenn laajee: “Lu tax
ngeen koy yiwi?” neleen ko: “Boroom bi da koo soxla.”»

32 Ñaari ndaw ya dem, fekk mbir ya deme, na leen
ko Yeesu waxe woon. 33 Bi ñuy yiwi cumbur ga nag, ay
boroomam ne leen: «Lu tax ngeen di yiwi cumbur gi?»
34 Ñu ne: «Ndaxte Boroom bi da koo soxla.» 35 Noonu ñu
indil cumbur gi Yeesu, daldi lal seeni yére ca kaw, yéegal
ca Yeesu.

36 Bi muy dem, nit ñi di lalal Yeesu seeni yére ci yoon
wi. 37 Bi ñu agsee fa mbartalum tundu Oliw ya doore,
taalibeem yépp fees ak mbég, tàmbalee màggal Yàlla ca
kaw ndax kéemaan yu bare yi ñu gis. 38 Ñu ngi naan:

«Yaw buur biy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!
Na jàmm am ca asamaan, te ndam li féete ca bérab yu gëna
kawe!»

39 Waaye ay Farisen yu nekkoon ca mbooloo ma ne
Yeesu: «Kilifa gi, yeddal sa taalibe yi!» 40 Noonu mu
ne: «Maa ngi leen koy wax, bu ñu noppee ñoom, doj yiy
xaacu.»

41 Bi Yeesu jegee dëkk ba, ba séen ko, mu jooy ko 42 naan:
«Céy yaw itam, boo xamoon bésub tey yi la mana indil
jàmm! Waaye fi mu ne manuloo koo gis. 43 Bés dina ñëwi
yu say noon di jal, wërale la. Dinañu la tëj ci biir, tanc la.
44 Dinañu la yàqate, yaw ak sa waa dëkk. Doj dootul des ci
kaw doj ci yaw, ndaxte ràññeewoo jamono ji Yàlla ñëwe,
wallusi la.»

Yeesu jàngle na ca kër Yàlla ga

45 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, daldi dàq
ña fay jaay, 46 naan leen: «Mbind mi nee na: “Sama kër
këru ñaan ci Yàlla lay doon; waaye yéen def ngeen ko këru
sàcc.”»
47 Bés bu nekk Yeesu di jàngle ca kër Yàlla ga. Sarxalkat
yu mag ya ak xutbakat ya, ñoom ak njiiti xeet wa, ñu ngi ko
doon wuta reylu. 48 Waaye xamuñu woon lan lañu mana
def, ndaxte nit ñépp a ngi ko doon déglu, bañ benn baat
raw leen.

20

Sañ-sañu Yeesu

1 Benn bés Yeesu doon jàngal nit ña ca kër Yàlla ga,
di leen yégal xibaaru jàmm bi. Sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya ak njiit ya ñëw ne ko: 2 «Wax nu ci ban sañ-sañ
ngay defe yëf yii, walla kan moo la may boobu sañ-sañ.»
3 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen laaj lenn: waxleen
ma, 4 la Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko
jële, ci Yàlla walla ci nit ñi?» 5 Ñu waxtaan ci seen biir
naan: «Bu nu nee: “Ci Yàlla,” dina laaj: “Lu tax gëmuleen
ko kon?” 6 Te bu nu nee: “Ci nit ñi,” mbooloo mépp dinañu
nu sànni ay xeer, ndaxte gëm nañu ne Yaxya yonent la
woon.» 7 Noonu ñu ne ko xamuñu fu mu ko jële. 8 Yeesu
ne leen: «Kon man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ
laay defe yëf yii.»

Léebu beykat yi

9 Noonu Yeesu daldi wax nit ña léeb wii: «Amoon na
nit ku jëmbët toolu reseñ, batale ko ay beykat, dem tukki
tukki bu yàgg. 10 Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga ci
ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi. Waaye beykat yi
dóor ko ay yar, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen. 11 Mu
yónniwaat beneen surga, ñu dóor ko moom itam, toroxal
ko, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen. 12 Mu yónneeti
ñetteelu surga, ñu gaañ ko, dàq ko.

13 «Boroom tool ba daldi ne: "Nan laay def nag? Dinaa
yónni sama doom, sama reeni xol. Xëy na ñu weg ko,
moom." 14 Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu ne ci seen
biir: "Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey, moom ndono
li." 15 Ñu génne ko tool bi nag, rey ko.»

Noonu Yeesu laaj leen: «Nu leen boroom tool bi di
def, nag? 16 Xanaa ñëw, rey beykat yooyu, dénk tool ba
ñeneen.» Bi Yeesu waxee loolu, nit ña ne ko: «Yàlla tere!»
17 Waaye Yeesu ne leen jàkk, daldi ne: «Kon nag lu baat yii
ci Mbind mi di tekki:
"Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ."
18 Képp ku dal ci doj woowu, dammtoo, te ku mu dal ci sa
kaw, rajaxe la.»

19 Xutbakat ya ak sarxalkat yu mag ya ñu ngi doon wuta
jàpp Yeesu ca taxawaay ba, ndaxte xam nañu ne ñoo tax
mu wax léeb woowu. Waaye ragal nañu mbooloo ma.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

20 Noonu ñu koy yeeru, daldi yónni ay nit ñu mbubboo
njub, sas leen ñu fexe koo jàpp ci ay waxam, ngir jébbal ko
boroom réew, ma yor kilifteef ak sañ-sañ. 21 Ñu daldi ñëw
ci Yeesu ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne li ngay wax te di
ko jàngle lu jub la. Amuloo parlàqu, waaye dangay xamle

yoonu Yàlla ci bu wóor. 22 Wax nu, ndax jaadu na, nu fey
buur bi Sesaar galag walla déet.»
23 Waaye Yeesu xam na seen pexe ne leen: 24 «Wonleen
ma posetu denariyon. Kan lañu ci def nataalam ak
turam?» Ñu ne ko: «Sesaar.» 25 Noonu mu ne leen:
«Joxleen nag Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla
moom.»
26 Noonu manuñu ko woona jàpp ciy waxam ci kanam
mbooloo ma; ñu waaru ci tontam, ba wedam.

Sadusen ak ndekkite li

27 Noonu ay nit, ñu bokk ci Sadusen yi, ñëw ci moom.
Sadusen yi nag ñoom weddi nañu ndekkite li. Noonu ñu
laaj ko ne: 28 «Kilifa gi, Musaa bindal na nu ne, ku magam
faatu te bàyyiwul doom ak soxnaam, kooku war na donn
jigéen ji, ba yékkati giiru magam. 29 Amoon na fi nag
juróom ñaari góor ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba takk
jabar, faatu, te bàyyiwul doom. 30-31 Ñaareel ba takk jigéen
ja, def noonu; ak ñetteel ba, ba juróom ñaar ñépp faatu te
bàyyiwuñu doom. 32 Gannaaw ga nag jigéen ja it faatu.
33 Ci ndekkite li nag, kan ci ñoom moo wara donn jigéen
ja, fekk ku nekk ci juróom ñaar ñi mas na koo takk?»
34 Yeesu ne leen: «Ci àddina sii, góor ñi ak jigéen ñi
dañuy séy. 35 Waaye ña ñu àtte ne yeyoo nañoo bokk
ci dundu ëllëg ak ci ndekkite li, kenn du am jabar, kenn
du am jëkkër. 36 Dafa fekk ne manatuñoo dee, ndaxte
dañuy mel ni malaaka yi. Ay doomi Yàlla lañu ndaxte
doomi ndekkite lañu. 37 Te Musaa sax wone na ne, néew yi
dinañu dekki, ci saarum ngarab si. Foofa Musaa wooye na
fa Boroom bi: "Yàllay Ibraayma, Yàllay Isaaxa, di Yàllay
Yanqóoba." 38 Kon nag nekkul Yàllay ñi dee waaye Yàllay
ñiy dund la, ndaxte Yàllaa tax ñépp di dund.»
39 Ci kaw loolu ay xutbakat ne ko: «Li nga wax dëgg la,
kilifa gi!»

40 Ndaxte kenn ci ñoom ñemeetu koo laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax nit ñi di wax ne, Almasi
bi mooy sëtu Daawuda? 42 Ndaxte Daawuda moom ci
boppam moo ne ci Sabóor:
"Boroom bi nee na sama Boroom:
'Toogal ci sama ndijoor,
43 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.' "
44 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko "Boroom bi," nu
muy nekke sëtam?»

45 Bi ko nit ña fa nekkoon ñépp doon déglu, Yeesu ne
ay taalibeem: 46 «Moytuleen xutbakat yi; dañoo bëgg di
doxantu, sol ay mbubb yu réy, te ñépp di leen nuyoo ñaari
loxo ci pénc mi. Ci jàngu yi, toogu yu féete kanam lañuy
wut, te toogu yu yiw lañuy taamu ci reeri xew yi. 47 Ñu
ngi lekk alalu jigéen ñi seen jëkkër faatu, di ñaan Yàlla ay
ñaani ngistal yu gudd. Seen mbugal dina gëna tar.»

21

Saraxu soxna si

1 Noonu Yeesu siggi, séen ay boroom alal ñuy dugal
seen sarax ca ndab ya ca kër Yàlla ga. 2 Mu gis itam jenn
jigéen ju jëkkëram faatu te mu ñàkk, ju fa def ñaari poseti
xànjar*. 3 Noonu mu daldi ne: «Ci dëgg, maa ngi leen koy
wax, jigéen ju ñàkk jee moo ëpp ñeneen ñépp lu mu joxe.
4 Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen barele, waaye moom dafa
sàkk ci néewleem, ba joxe xaalis bi mu waroona dunde.»

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

* **21:2** Mooy posetu lepton. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

5 Noonu ay nit doon wax ci lu jëm ca kër Yàlla ga, ak ni
ñu ko rafetale ak ay doj yu jafe ak alal ju ñu jébbal Yàlla.
Waaye Yeesu ne leen: 6 «Li ngeen gis fii lépp, jamono dina
ñëw joo xam ne dina daanu, ba doj dootul des ci kaw doj.»

7 Ñu laaj ko ne: «Kilifa gi, kañ la loolu di am? Ak luy
tegtal ne looloo ngi waaja xew?» 8 Yeesu ne: «Moytuleen,
bu leen kenn nax. Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci sama
tur ne: "Moom laa," walla ñu naan: "Jamono ji jegesi na."
Buleen topp ñooñu. 9 Bu ngeen déggee ay xare ak ay réew
yu jóg, wottuleena tiit, ndaxte fàww yooyule jëkka am.
Waaye taxul mujug jamono daldi taxaw.»

10 Noonu mu teg ca ne: «Xeet dina jóg, xeex ak weneen
xeet, réew dina xeex ak meneen réew. 11 Suuf dina yëngu
yëngu yu réy, te wopp ak xiif dina am ci bérab yu bare.
Dina am it ay xew-xew yu raglu ak ay firnde yu mag yuy
jóge asamaan. 12 Waaye bala looloo xew, dees na leen jàpp,
fitnaal leen, di leen jébbal àttekat yi ca jàngu ya, tëj leen
kaso. Dees na leen yóbbu ci kanam i buur ak i boroom
réew ndax sama tur. 13 Loolu dina leen ubbil bunt, ba
ngeen man maa seedeel. 14 Fasleen yéenee baña wut lay
ngir musal seen bopp. 15 Ndaxte man ci sama bopp maa
leen di jox kàddu ak xel moo xam ne seeni noon duñu
ko mana teggi, mbaa ñu di ko weddi. 16 Seeni waajur sax
ak seeni doomi ndey, seeni bokk ak seeni xarit, dinañu
leen jébbal àttekat yi, ba ñu rey ñenn ci yéen. 17 Te ñépp
dinañu leen bañ ndax sama tur. 18 Waaye seen genn kawar
sax du neen. 19 Seen muñ moo leen di musal.

20 «Bu ngeen gisee ay xarekat wër dëkku Yerusalem,
xamleen ne jamono, ji ñu koy yàq, agsi na. 21 Kon nag ku
nekk ci biir diiwaanu Yude, nanga daw ca tund ya; ku nekk
ci biir dëkk bi, nanga ko génn; te ku nekk ca tool ya, bul
dugg ca dëkk ba! 22 Ndaxte ci bés yooyu Yàlla dina fey
jëf yi, te li ñu bindoon ci téereb Yàlla dina mat. 23 Ngalla

jigéen ñi ëmb ca bés yooya, ngalla it ñiy nàmpal! Ndaxte
tiis wu metti dina am ci réew mi, te Yàlla dina wàcce
meram ci waa réew mii. 24 Dees na leen reye ak i jaasi,
jàpp leen jaam, yóbbu leen ci réewi àddina sépp. Te ñi
dul Yawut dinañu nappaaje Yerusalem, ba kera jamonoy
ñi dul Yawut mat.

25 «Ay firnde dinañu feeñ ci jant bi, ci weer wi ak ci
biddiiw yi. Ci kaw suuf xeet yi dinañu tiit, jaaxle ndax
riiru géej gi ak yëngu-yëngub duus yi. 26 Bu boobaa nit ñiy
xëm ndax tiitaange, bu ñuy xalaat musiba, yi nara wàcc ci
àddina, ndaxte dees na yëngal kàttani asamaan. 27 Noonu
dinañu gis Doomu nit ki di ñëw ciw niir, ànd ak kàttan ak
ndam lu réy. 28 Bu mbir yooyu di tàmbalee xew nag, boo
yaboo ngeen siggi, téen, ndaxte seen njot jubsi na.»

29 Noonu Yeesu misaal leen lii: «Xool-leen garabu figg
ak yeneen garab yi. 30 Bu ñu gisee ñu sëq, soxlawuleen
kenn wax leen ne, nawet bi jubsi na xaat. 31 Noonu itam
bu ngeen gisee loolu lépp xew, xamleen ne nguuru Yàlla
jege na.

32 «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti jamono jii duñu
wéy, te loolu lépp amul. 33 Asamaan ak suuf dinañu wéy,
waaye samay wax du wéy mukk.

34 «Moytuleen seen nafsu diigal leen ci yàqute ak
ci màndite ak ittey àddina, ba bés boobu bett leen ni
mbaal. 35 Ndaxte dina dal ci ñépp ñi nekk ci kaw suuf.
36 Yewwuleen, di sax ci ñaan, ngir ngeen mana mucc ci
loolu lépp wara xew, te mana taxaw ak kóolute ci kanam
Doomu nit ki.»

37 Yeesoo ngi daan yendoo jàngle ca kër Yàlla ga, te
bu guddee mu dem ca tund wu ñuy wax tundu Oliw ya,
fanaan fa. 38 Te nit ñépp dañu daan teela xëy ca kër Yàlla
ga, di ko déglu.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu Mburu ma amul lawiir jege woon na, te ñu di
ko wax bésu Mucc ba. 2 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
di wut pexem reylu Yeesu, ndaxte dañoo ragaloon nit ña.
3 Noonu Seytaane daldi solu Yudaa, mi ñuy wooye Iskariyo
te mu bokkoon ca fukki taalibe ya ak ñaar. 4 Noonu Yudaa
dem waxtaani ak sarxalkat yu mag ya ak kilifay wottukati
kër Yàlla ga, ba xam nan la leen di jébbale Yeesu. 5 Ñu
am ca bànneex bu réy, dig ko xaalis. 6 Yudaa nangu, di
fexe jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu, fu mbooloo
ma nekkul.

Reer bu mujj ba

7 Bésu màggalu Mburu ma amul lawiir agsi, ca bés
boobu lañu waroona rendi gàttub bésu Mucc ba. 8 Noonu
Yeesu yebal Piyeer ak Yowaana ne leen: «Demleen, defaral
nu reeru bésu Mucc ba.» 9 Ñu ne ko: «Fan nga bëggoon,
nu defare ko fa?» 10 Mu ne leen: «Bu ngeen duggee ca
dëkk ba, góor gu yenu njaq lu def ndox, dina taseek yéen.
Toppleen ci moom ba ca kër ga muy dugg, 11 te ngeen
ne boroom kër ga: "Kilifa gi nee na: Ana néegu gan, bi
may lekke reeru bésu Mucc ba, man ak samay taalibe?"
12 Noonu dina leen won néeg bu féete kaw, te yaa, ñu defar
ko ba noppi. Foofa ngeen koy defare.»

13 Ñu dem, gis lépp, ni leen ko Yeesu waxe woon. Noonu
ñu defar reer bi.

14 Bi waxtu wi jotee Yeesu toog ak ndaw yi, 15 ne leen:
«Yàkkamti woon naa lool lekk ak yéen reeru bésu Mucc
bii, laata ñu may sonal. 16 Ndaxte maa ngi leen koy wax,
dootuma ko lekk mukk, lu dul ba kera mu mat ci nguuru
Yàlla.»

17 Noonu mu fab kaas, daldi sant Yàlla ne: «Jël-leen kaas
bii, séddoo ko. 18 Ndaxte maa ngi leen koy wax, dootuma
naan ndoxum reseñ mi, ba kera Yàlla di tëral nguuram.»
19 Gannaaw loolu mu jël mburu, sant Yàlla, damm ko,
joxleen ko ne: «Lii sama yaram la, wi ma joxe ngir yéen.
Defleen lii, ngir fàttaliku ma.»
20 Noonu itam bi ñu lekkee ba noppi, mu jël kaas bi ne
leen: «Kaas bii mooy misaal kóllëre gu bees gi Yàlla fas
jaarale ko ci sama deret, ji tuuru ngir yéen. 21 Waaye nag
loxob ki may wor a ngi nekk ak man ci ndab li. 22 Doomu
nit ki mu ngi dem, ni ñu ko dogale. Waaye ki koy wor dina
torox.» 23 Noonu taalibe yi di laajante ci seen biir, kan ci
ñoom mooy nara def loolu.
24 Taalibe ya it di werante, ngir xam kan ci ñoom moo
gëna màgg. 25 Yeesu ne leen: «Buuri xeeti àddina dañu
leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi dañuy sàkku ngërëm.
26 Waaye yéen buleen def noonu. Ki gëna màgg ci yéen,
na nekk ni ki gëna ndaw, te njiit mel ni surga. 27 Ki toog ca
lekkukaay ba, moom ak surgaam, ñoom ñaar kan moo ci
gëna màgg? Xanaa du ki toog ci lekkukaay bi? Waaye man
maa ngi ci seen biir ni surga. 28 Yéen nag yéenay ñi ànd
ak man ci samay fitna. 29 Man nag jox naa leen sañ-sañu
nguuru, ni ma ko sama Baay joxe. 30 Dingeen lekkandoo
te naanandoo ak man ci sama nguur. Te dingeen toog ci
jal yi, di àtte fukki giir ak ñaar yu bànni Israyil.»
31 Yeesu teg ca ne: «Simoŋ, Simoŋ! Seytaane ñaan na,
ñu jébbal leen ko, ngir mu teqale leen ni ñu teqalee dugub
ak xatax. 32 Waaye man ñaanal naa la, ngir sa ngëm dëgër.
Te yaw, boo délsee, nanga dëgëral sa bokki taalibe yi.»
33 Piyeer ne ko: «Boroom bi, àttan naa ànd ak yaw ca kaso,
ba ci dee sax.» 34 Yeesu ne ko: «Piyeer, maa ngi la koy
wax, bala ginaar a sab tey jii, dinga weddi ñetti yoon ne
xam nga ma.»

35 Noonu Yeesu ne leen: «Ba ma leen yebalee te
yóbbaalewuleen woon xaalis, mbuus, walla dàll, ndax
ñàkkoon ngeen dara?» Ñu ne ko: «Déedéet.» 36 Mu ne
leen: «Léegi nag képp ku am xaalis, na ko jël; te ku am
mbuus, na ko jël; ku amul jaasi, na jaay mbubbam, jënde
ko jaasi. 37 Ndaxte maa ngi leen koy wax, lii Mbind mi wax
fàww mu am ci man, bi mu nee: “Boole nañu ko ak ñu
bon ña.” Ndaxte loolu jëm ci man mi ngi mat.» 38 Noonu
taalibe ya ne ko: «Boroom bi, ñaari jaasee ngii.» Mu ne
leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

39 Noonu Yeesu génn, dem ca tundu Oliw ya, ni mu ko
daan defe naka-jekk. Taalibeem ya topp ci moom. 40 Bi
mu agsee ca bérab ba, mu ne leen: «Ñaanleen, ngir baña
daanu cig fiir.» 41 Noonu mu dànd leen, ba fu aw saan
mana tollu, daldi sukk di ñaan ne: 42 «Baay, soo ko bëggee,
teggil ma kaasu naqar bii. Moona bumu doon sama
coobare, waaye na sa coobare am.» 43 Noonu malaakam
Yàlla daldi koy feeñu, may ko doole. 44 Ci biir tiis, Yeesu
gëna sawar ci ñaan gi, ñaqam mel ni lumbi deret dal ci
suuf.
45 Bi mu ñaanee ba noppi, mu jóg, délsi ci taalibe yi,
fekk leen ñuy nelaw, ndaxte seen xol dafa sonnoon ak tiis.
46 Noonu mu ne leen: «Lu tax ngeen di nelaw? Jógleen
ñaan, ngir baña daanu cig fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi Yeesu di wax, mbooloo mu bare agsi; ku ñuy wax
Yudaa te mu bokkoon ci fukki ndaw yi ak ñaar jiite leen.
Yudaa jegeñsi Yeesu, bëgg koo fóon. 48 Waaye Yeesu ne ko:
«Ci fóon ngay jébbale Doomu nit ki ay noonam!» 49 Bi ñi
àndoon ak Yeesu gisee liy bëgga xew, ñu ne: «Boroom bi,
ndax nu dóore jaasi?» 50 Kenn ci ñoom nag dóor surgab

sarxalkat bu mag ba, noppu ndijooram dagg. 51 Waaye
Yeesu daldi ne: «Bàyyileen.» Mu laal noppu waa ja, wéral
ko.
52 Noonu Yeesu ne sarxalkat yu mag ya ak kilifay
wottukati kër Yàlla ga ak njiiti xeet, wa ko jàppsi woon:
«Jóg ngeen, gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp sàcc.
53 Moona maa nga woon ak yéen bés bu nekk ca kër
Yàlla ga, te jàppuleen ma. Waaye léegi seen waxtu la, di
jamonoy lëndëm.»

Piyeer weddi na Yeesu

54 Ñu jàpp Yeesu, yóbbu ko ca kër sarxalkat bu mag ba.
Piyeer topp fu sore. 55 Amoon na taal ca diggu ëtt ba, ay nit
toog, wër ko, Piyeer itam toog ci seen biir. 56 Ab mbindaan
gis ko, mu toog, taal bi di ko leeral, mu ne ko jàkk ne: «Nit
kii itam àndoon na ak moom.» 57 Waaye Piyeer weddi ko
ne: «Soxna si, xawma kooku.» 58 Nees-tuut keneen gis ko
ne: «Yaw itam ci ñoom nga bokk.» Piyeer ne ko: «Sama
waay, bokkuma ci.»
59 Bi ñu tegee lu mat waxtu, keneen dikkaat ca wax ja
ne: «Ci lu wóor nit kii àndoon na ak moom, nde Galile la
jóge.» 60 Waaye Piyeer ne ko: «Sama waay, xawma li ngay
wax!» Bi kàddoom di daanu, faf ginaar daldi sab. 61 Noonu
Boroom bi geestu, xool Piyeer. Te Piyeer fàttaliku la ko
Boroom bi waxoon ne: «Bala ginaar a sab tey jii, dinga ma
weddi ñetti yoon.» 62 Piyeer daldi génn, di jooy jooy yu
metti.

Ay alkaati ñaawal nañu Yeesu

63 Nit ñaa nga jàppoon Yeesu, di ko ñaawal ak di ko dóor.
64 Ñu ngi takkoon ay bëtam, di ko laaj, naan ko: «Yaw, wax
nu ci kàddug Yàlla, ku la dóor?» 65 Ñu ngi ko doon tifaar
it yeneen saaga.

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat ak Erodd

66 Bi bët setee, kureelu njiiti xeet wa, maanaam sarx-
alkat yu mag ya ak xutbakat ya, daldi daje, indi Yeesu ci
seen kanam. 67 Ñu ne ko: «Soo dee Almasi bi, wax nu ko.»
Mu ne leen: «Su ma leen ko waxee, dungeen ma gëm. 68 Te
su ma leen laajee, dungeen tontu. 69 Waaye gannaaw-si-
tey, Doomu nit ki dina toog ci ndijooru Yàlla, Aji Man ji.»
70 Noonu ñépp ne: «Kon nag yaay Doomu Yàlla ji?» Mu ne
leen: «Yéen ci seen bopp wax ngeen ne moom laa.» 71 Ñu
daldi ne nag: «Lu nuy doyeeti seede léegi, ndegam nun ci
sunu bopp noo ko nangoo ci gémmiñam!»

23

1 Gannaaw loolu kureelu àttekat ya yépp daldi jóg,
yóbbu Yeesu ca Pilaat. 2 Foofa ñu tàmbali di ko sosal naan:
«Fekk nanu nit kii, muy fàbbi sunu réew, di leen teree
fey galag Sesaar, te mi ngi teg boppam Almasi, maanaam
buur.» 3 Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa di buuru Yawut
yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga ko.» 4 Pilaat ne sarxalkat yu
mag ya ak mbooloo ma: «Gisuma genn tooñ ci nit kii.»
5 Waaye ñu sax ci seeni wax naan: «Mi ngi jógloo mbooloo
mi, di jàngle ci réewu Yawut ya mépp, li dale ci Galile ba
fii.»

6 Bi Pilaat yégee baat yooyu, mu laajte ne: «Ndax nit
kii Galile la dëkk?» 7 Bi mu yégee ne Yeesoo ngi nekk ci
diiwaan bi Erodd yilif, mu yónnee ko Erodd, mi nekkoon
ci jamono jooju ci Yerusalem.

8 Bi Erodd gisee Yeesu, mu am mbég mu réy. Bu yàgg
ba tey dafa koo bëggoona gis, ndaxte déggoon na ñuy
wax ci ay mbiram te yaakaaroon na ne dina ko gis mu def
kéemaan. 9 Noonu mu laaj ko ay laaj yu bare, waaye Yeesu
waxul dara. 10 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat yaa nga fa
woon, di ko jiiñ bu metti. 11 Noonu Erodd ak ay xarekatam
toroxal Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw loolu mu solal ko

mbubb mu rafet, delloo ko Pilaat. 12 Erodd ak Pilaat dañoo
ñi bañante woon bu jëkk, waaye ca bés booba doon nañu
ay xarit.

13 Pilaat daldi woo sarxalkat yu mag ya, njiit ya ak
mbooloom Yawut ya ne leen: 14 «Indil ngeen ma nit kii,
ne ma day jàddloo yoon mbooloo mi. Léegi nag man mii
laaj naa ko ci seen kanam, waaye gisuma tooñ ci moom ak
li ngeen koy jiiñ lépp. 15 Erodd itam gisul tooñ gu mu def,
ndegam mu yónneewaat nu ko. Nit kii deful genn tooñ
gu jar ñu koy rey. 16-17 Kon nag dinaa ko dóorlu ay yar te
bàyyi ko.» 18 Waaye ñu bokk di yuuxu, ñoom ñépp naan:
«Reyal kii te bàyyi Barabas!»

19 Dañoo tëjoon Barabas, ndaxte dafa jéema tas dëkk ba,
te rey nit. 20 Pilaat waxaat ak mbooloo ma, ndaxte dafa
bëggoona bàyyi Yeesu. 21 Waaye ñuy yuuxu naan: «Daaj
ko ci bant! Daaj ko ci bant, ba mu dee!»

22 Pilaat ne leen ñetteel bi yoon: «Lu tax? Gan tooñ
la def? Gisuma ci moom dara lu jar dee. Kon dinaa ko
dóorlu ay yar te bàyyi ko.» 23 Waaye ñoom ñu sax ca la ñu
waxoon, di gëna yuuxu naan, ñu daaj ko ci bant. Coow la
yey Pilaat. 24 Muj gi Pilaat dogal, ñu defal leen li ñu bëgg.
25 Mu bàyyil leen ki ñu ko ñaanoon, kooku ñu tëjoon kaso,
ndax tas réew ma ak rey nit. Waaye mu jébbal leen Yeesu
ci seeni loxo.

Daaj nañu Yeesu ci bant

26 Bi ñuy yóbbu Yeesu, ñu jàpp ku ñuy wax Simoŋ te
mu dëkk Siren, ku jóge ca wet, ga féete ak tool ya, sëf ko
bant, ba ñuy wara daaj Yeesu, ngir mu gàddu ko, topp ci
moom. 27 Mbooloo mu baree nga ko toppoon, te jigéen ñu
baree ngi doon yuuxu, di ko jooy. 28 Yeesu daldi walbatiku
ca ñoom ne: «Yéen jigéeni Yerusalem, buleen ma jooy!
Jooyleen seen bopp ak seeni doom. 29 Ndaxte jamono

dina ñëw, ju ñu naan: “Jigéen ñi masula jur ak ñi masula
nàmpal, barkeel ngeen!” 30 Bu keroogee,
“Nit ñi dinañu ne tund yi: ‘Daanuleen ci sunu kaw!’
te naan jànj yi: ‘Suul-leen nu!’ ”
31 Ndaxte su ñu defee nii garab gu tooy gi, lu ñuy def garab
gu wow gi?»
32 Yóbbaale nañu itam ñeneen, ñuy ñaari defkati lu bon,
ngir rey leen. 33 Bi xarekat ya agsee ba ca bérab, ba ñuy
wooye Kaaŋu bopp, ñu daaj fa Yeesu ca bant, daajaale
ñaari defkati lu bon ya, kenn ca ndijooram, ka ca des ca
càmmoñam.
34 Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay, baal leen, ndaxte
xamuñu li ñuy def.» Xarekat ya tegoo ay bant yéreem,
ngir séddoo ko. 35 Mbooloo maa nga fa taxaw di seetaan.
Njiit ya di ko reetaan naan: «Musal na ñeneen; na
musal boppam, su fekkee mooy Almasi bi, ki Yàlla fal!»
36 Xarekat ya it di ko ñaawal. Ñu jegesi, jox ko bineegar
te naan: 37 «Su fekkee ne yaay buuru Yawut yi, musalal sa
bopp!»
38 Ñu daaj mbind, mu tiim ko naan: «Kii mooy buuru
Yawut yi.»
39 Kenn ca defkatu lu bon ya ñu wékkoon ci bant, di
ko xas, naan ko: «Xanaa du yaw yaay Almasi bi? Musalal
sa bopp te musal nu!» 40 Waaye ka ca des yedd moroom
ma, naan ko: «Xanaa ragaloo Yàlla, yaw mi ñuy mbugal
ni moom? 41 Nun yelloo nanu sunu mbugal, waaye moom
deful dara.» 42 Noonu mu ne: «Yeesu, fàttaliku ma, boo
délsee ci sa nguur.» 43 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi la
koy wax, tey jii dinga texe ak man ca jataayu Yàlla.»

Yeesu saay na

44-45 Noonu digg bëccëg daldi jot, jant ba nëbbu, réew
mépp daldi lëndëm këruus lu mat ñetti waxtu. Ridob
bérab bu sell ba ca kër Yàlla ga daldi xar ñaar.

46 Yeesu woote ak kàddu gu dëgër naan: «Baay, jébbal
naa la sama ruu!» Bi mu waxee loolu, mu delloo ruuwam
Yàlla. 47 Bi njiitu xare ba gisee li xewoon, mu màggal Yàlla
ne: «Dëgg-dëgg nit kii ku jub la woon.»
48 Nit ña fa dajaloo woon ñépp, di seetaan li xew, ba
ñu gisee loolu, ñu dellu seen kër, fëgg seen dënn, di jooy.
49 Xamey Yeesu yépp ak jigéen, ña ko toppe woon Galile,
dànd leen, di xool li xew.

Rob nañu Yeesu

50-51 Nit ku ñuy wax Yuusufa dem ca Pilaat. Mi ngi
dëkk Arimate ca diiwaanu Yude. Yuusufaa nga bokkoon
ca kureelu àttekat yi. Nit ku baax la woon te jub, te
àndul woon ci li ñu dogaloon te jëf ko. Da doon séentu
nguuru Yàlla. 52 Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu Yeesu.
53 Gannaaw loolu mu wàcce ko ca bant ba, laxas ko ci
càngaay, dugal ko cib bàmmeel bu ñu yett ciw doj te
masuñu caa def kenn. 54 Fekk bésu Waajal la woon, te
bésub noflaay baa ngi doon tàmbali. 55 Jigéen ña gungee
woon Yeesu Galile, ànd ak Yuusufa, gis bàmmeel ba ak na
ñu ca dence néewu Yeesu ba. 56 Noonu ñu dellu defari
cuuraay ak latkoloñ ngir néew ba. Ca bésub noflaay ba
ñu noppalu, ni ko yoon wi santaanee.

24

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés bu jëkk ca ayu-bés ga, jigéen ña jóg ca fajar, dem
ca bàmmeel ba. Ñu ngi yoroon cuuraay lu ñu defaroon.
2 Bi ñu agsee, ñu fekk ñu béraŋ doj, wa uboon bàmmeel
ba. 3 Ñu dugg ca bàmmeel ba, waaye fekkuñu fa néewu
Boroom bi Yeesu. 4 Noonu ba ñu nekkee ak seen njaaxle,
am na ñaar ñu leen feeñu, sol yére yuy melax. 5 Jigéen ña
am tiitaange ju mag, daldi dëpp seen jë ci suuf. Waaye ñu
ne leen: «Lu tax ngeen di seet kiy dund ci biir néew yi?

6 Nekkatu fi; dekki na. Fàttalikuleen la mu leen waxoon,
ba mu nekkee Galile. 7 Nee woon na: “Fàww ñu jébbal
Doomu nit ki bàkkaarkat yi, ñu rey ko ci bant, mu dekki
ca ñetteelu fan ba.”» 8 Noonu ñu daldi fàttaliku kàdduy
Yeesu ya.
9 Bi ñu jógee bàmmeel ba, ñu dem nettaliji loolu lépp
fukki ndaw ya ak benn, ak ña ca des ñépp. 10 Jigéen ña ñoo
doon Maryaamam Magdala, Sànn, ak Maryaama yaayu
Saag. Yeneen jigéen yi leen gunge woon itam nettali loolu
ndaw ya. 11 Waaye ñu teg wax jooju ay jeneer, ba gëmuñu
jigéen ñooñu. 12 Waaye Piyeer daldi jóg, daw, dem ca
bàmmeel ba. Bi mu àggee, mu sëgg, yër, gisul lu dul
càngaay la. Noonu mu dëpp ñibbi, jaaxle lool ci li xew.

Yeesu feeñu na ñaari taalibe yu jëm Emayus

13 Ca bés boobu ñaar ci taalibe yi di dem ci dëkku
Emayus, te mu sore Yerusalem ci lu mat fukki kilomet.
14 Ñu waxtaane li xewoon lépp. 15 Bi ñuy waxtaan ak
a sotteente xalaat, Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak
ñoom, 16 fekk seeni bët muuru, ba manu ko woona xàmmi.
17 Yeesu ne leen: «Lan ngeen di waxtaane nii ci yoon wi?»
Noonu ñu taxaw, seen xol jeex. 18 Kenn ci ñoom, ki tudd
Këleyopas ne ko: «Xanaa yaw rekk yaa ñëw Yerusalem
te umple li fi xewoon bés yii?» 19 Yeesu ne leen: «Lu fi
xew?» Ñu ne ko: «Mbirum Yeesum Nasaret. Ab yonent
la woon bu doon def ay jëf yu mag, di wax ay kàddu yu
am doole, ci kanam nit ñi ak ca kanam Yàlla. 20 Waaye
sunuy sarxalkat yu mag ak sunuy njiit ñoo ko jébbal nguur
gi ngir ñu àtte ko, teg ko dee, ba daaj ko ci bant. 21 Nun nag
danoo yaakaaroon ne mooy kiy nara jot Israyil. Waaye bi
loolu xewee ak léegi, tey la ñetteelu fan bi. 22 Teewul nag
am na ay jigéen yu bokk ci nun yu nu jaaxal. Dañoo fajaru
ca bàmmeel ba, 23 waaye fekkuñu fa néewam. Ñu délsi,
nettali nu ne, ay malaaka feeñu nañu leen, yégal leen ne

mi ngi dund. 24 Ñenn ci sunu àndandoo yi dem nañu ca
bàmmeel ba, fekk lépp mel, na ko jigéen ña waxe woon.
Waaye moom gisuñu ko.»
25 Noonu Yeesu ne leen: «Yéen daal, yéena ñàkk xel,
te seen xol yéexa gëm li yonent yi yégle woon! 26 Xanaa
du Almasi bi dafa waroona daj boobu coono te dugg ci
ndamam?» 27 Noonu mu tàmbalee ci yonent Yàlla Musaa
ba ci yonent yépp, tekkil leen li Mbind mi wax lépp ci ay
mbiram.
28 Bi ñuy jub dëkk, ba ñu jëmoon nag, Yeesu def ni kuy
jubal yoonam. 29 Waaye ñu téye ko ne ko: «Toogal fii ci
nun, ndaxte jant baa ngi so, te léegi mu guddi.»
Noonu mu dugg, toog ca ñoom. 30 Bi ñu tàmbali di
reer, Yeesu jël mburu ma, gërëm Yàlla, ba noppi damm
ko, jox leen ko. 31 Bi mu defee loolu, lépp leer ci seeni
bët, ñu daldi ko xàmmi. Waaye Yeesu ne mes, gisatuñu ko.
32 Noonu ku nekk naan sa moroom: «Ndax sa xol seddul
woon, bi muy wax ak nun ci yoon wi, te muy tekki Mbind
mi?»
33 Ñu daldi jóg ca saa sa, dellu Yerusalem, fekk fa fukki
ndaw ya ak benn, ak yeneen taalibe. 34 Ñooñu ne leen:
«Dëgg la, Boroom bi dekki na, te feeñu na Simoŋ!» 35 Ñaari
taalibe ya ñoom it daldi leen nettali la xewoon ca yoon wa
ak ni ñu xàmmee Yeesu, bi mu dammee mburu ma.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

36 Bi ñaari taalibe ya dee wax noonu, Yeesu taxaw
moom ci boppam ci seen biir ne leen: «Na jàmm wàcc ci
yéen.» 37 Ñu daldi tiit, foog ne dañoo gis njuuma. 38 Waaye
Yeesu ne leen: «Lu tax ngeen jaaxle, ak lu tax ngeen di
xel ñaar ci seen xol? 39 Xool-leen samay loxo ak samay
tànk. Man mii la. Laal-leen ma te xam, njuuma amul
yaram walla ay yax, ni ngeen gise, ma am ko.» 40 Bi mu
leen waxee loolu, mu won leen ay loxoom ak ay tànkam.

41 Waaye ba tey manuñu woona gëm ndax seen mbég ak
jaaxle. Noonu Yeesu laaj leen ne: «Ndax am ngeen fii lu
ñu lekk?» 42 Ñu jox ko dogu jën wu ñu lakk. 43 Mu jël ko,
lekk ci seen kanam.
44 Noonu mu ne leen: «Bi ma nekkee ak yéen, waxoon
naa leen baat yii: li ñu bind lépp ci samay mbir ci yoonu
Musaa ak ci téerey yonent yi ak ci Sabóor dafa wara am.»
45 Noonu mu ubbi seen xel, ngir ñu xam li Mbind mi di
wax. 46 Mu ne leen: «Fàww Almasi bi sonn, mu dee te
dekki ca ñetteelu fan ba, ni ñu ko binde, 47 te it ñuy yégle
xeet yépp ci turam, dale ko ci Yerusalem ne war nañoo
tuub seeni bàkkaar, Yàlla baal leen. 48 Yéenay samay
seede. 49 Te man dinaa leen yónnee li sama Baay dige.
Yéen nag toogleen ci dëkk bi, ba ñu sol leen doole ji jóge
ci kaw.»

Yeesu tàggu na ay taalibeem

50 Gannaaw loolu Yeesu yóbbu leen ca wetu Betani.
Foofa mu yékkati ay loxoom, barkeel leen. 51 Bi mu leen
dee barkeel, mu tàggoo ak ñoom, Yàlla yéege ko asamaan.
52 Taalibe ya màggal ko, daldi dellu Yerusalem, fees ak
mbég. 53 Foofa daawuñu jóg ca kër Yàlla ga, di gërëm
Yàlla.

79

Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.

Le Nouveau Testament en langue Wolof, revision de 2010

copyright © 2010 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For full copyright statement, see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Jul 2022 from source files dated 17 Jul 2020
79742756-9e1e-54a8-8cef-3115026c278e